

Konkurransetilsynet
Postboks 439 Sentrum
5805 Bergen

Sendt per e-post til: post@kt.no

Inneholder forretningshemmeligheter - Unntas offentlighet

FORENKLET MELDING AV FORETAKSSAMMENSLUTNING

inngitt på vegne av

SpareBank 1 Sørøst-Norge og **SpareBank 1 Modum**

vedrørende

fusjonering av selskapenes virksomheter

Advokatfirmaet Selmer AS

Oslo, 14. desember 2021

Advokatfirmaet Selmer AS
Tjuvholmen allé 1
Postboks 1324 Vika
0112 OSLO

Referanseperson: Håkon Christoffersen
Telefon: 979 87 654
E-post: h.christoffersen@selmer.no

Ansvarlig advokat: Ole-Andreas Torgersen
Telefon: 911 87 375
E-post: o.torgersen@selmer.no

1 INFORMASJON OM MELDERNE

1.1 SpareBank 1 Sørøst-Norge

Navn: SpareBank 1 Sørøst-Norge
Adresse: Anton Jenssens gate 2, 3125 Tønsberg
Org.nr: 944 521 836

1.2 SpareBank 1 Modum

Navn: SpareBank 1 Modum
Adresse: Vikersundgata 29, 3370 Vikersund
Org.nr: 937 889 186

2 KONTAKTPERSONER FOR MELDERNE

Navn: Advokatfirmaet Selmer AS v/Ole-Andreas Torgersen og Håkon Christoffersen
Adresse: Postboks 1324 Vika, 0112 Oslo
Telefon: 911 87 375 / 979 87 654
E-post: o.torgersen@selmer.no / h.christoffersen@selmer.no

3 FORETAKSSAMMENSLUTNINGENS ART

3.1 Overordnet

SpareBank 1 Sørøst-Norge ("**Sørøst**") og SpareBank 1 Modum ("**Modum**") (hver for seg omtalt som en "**Part**" og i fellesskap som "**Partene**") inngikk 10. november 2021 avtale om å fusjonere Partenes virksomhet ("**Transaksjonen**").

Transaksjonen innebærer at Modum skal innfusjoneres i Sørøst. Dette er nærmere beskrevet i kapittel 3.2 nedenfor.

Transaksjonen innebærer en konsolidering av Partenes eierandeler i andre selskaper. Dette er nærmere beskrevet i kapittel 3.3 nedenfor.

Partene planlegger at hver av bankenes representantskaper skal godkjenne Transaksjonen 16. desember 2021, og ønsker å gjennomføre Transaksjonen 1. april 2022.

Transaksjonen innebærer en fusjon etter konkurranseloven § 17 (1) a). Partene har omsetning som overskrider tersklene for meldeplikt, jf. krrl. § 18 (2). Transaksjonen utgjør dermed en meldepliktig foretakssammenslutning, jf. krrl. § 18.

3.2 Transaksjonen

Transaksjonen innebærer som beskrevet ovenfor at Partene skal fusjonere sine morselskaper, med Sørøst som det overtakende selskapet. Dette innebærer at alt av aktiva, eiendeler og eierandeler, ansatte, avtaler og forpliktelser vil overføres fra Modum til Sørøst.

Før Transaksjonen eies egenkapitalbevisene i Sørøst av et stort antall egenkapitalbevisiere, hvorav SpareBank 1 Stiftelsen BV (20,3) og Sparebankstiftelsen Nøtterøy – Tønsberg (9,2 %), Sparebankstiftelsen Telemark – Grenland (15,9 %) og Sparebankstiftelsen – Holla og Lunde (8,7 %) er de eneste med eierandeler over 3 %.

Egenkapitalbevisene i Modum eies før Transaksjonen av Sparebankstiftelsen SpareBank 1 Modum (65 %) og Varig Forsikring Midt-Buskerud AS (35 %).

Vederlaget for overtakelse av virksomhet i Modum skal ytes i form av egenkapitalbevis i Sørøst, som utstedes til eksisterende egenkapitalbevisiere i Modum som vederlag for egenkapitalbevis utstedt av Modum, og til Sparebankstiftelsen SpareBank 1 Modum som vederlag for grunnfondskapitalen i Modum. Partene er enige om et bytteforhold på 85,2 % til Sørøst og 14,8 % til Modum.¹

Etter Transaksjonen vil eierforholdene i egenkapitalbevisene i SpareBank 1 Sørøst-Norge være som følger:

- SpareBank 1 Stiftelsen BV	17,2 %
- Sparebankstiftelsen Telemark-Grenland	13,5 %
- Sparebankstiftelsen Nøtterøy - Tønsberg	7,8 %
- Sparebankstiftelsen Telemark – Holla og Lunde	7,3 %
- Øvrige eiere i SpareBank 1 Sørøst-Norge	38,9 %
- Sparebankstiftelsen SpareBank 1 Modum	13,2 %
- Varig Forsikring Midt-Buskerud	2,1 %

Verken før eller etter Transaksjonen er det eiere som utøver rettslig eller faktisk kontroll over virksomheten som drives i Sørøst.

3.3 Partenes datterselskaper og eierandeler i andre selskaper

Transaksjonen innebærer videre at Partenes datterselskaper og øvrige eierandeler vil bli underlagt samme eierskap.

Dette gjelder for det første Partenes eierskap i egne datterselskaper.

Sørøst eier SpareBank 1 Regnskapshuset Sørøst-Norge AS (100 %), EiendomsMegler 1 BV (100 %), Z Eiendom AS (55 %), EiendomsMegler 1 Telemark AS (51 %), Imingen Holding AS (100 %) og Larvik Marina AS (100 %), Tufte Eiendom AS (100 %) og Sparebankgården AS (100 %). Gjennom EiendomsMegler 1 BV eier Sørøst også og EiendomsMegler 1 Drammen AS (100 %).

Modum eier EiendomsMegler 1 Modum AS (100 %).

Videre gjelder dette Partenes eierskap i allianseselskaper i SpareBank 1-samarbeidet.²

Sørøst har en indirekte eierandel i SpareBank 1 Gruppen AS (4,4 %) gjennom sitt eierskap i Samarbeidende Sparebanker AS (22,8 %), samt direkte eierandeler i BN Bank AS (7,5 %), SpareBank 1 Boligkreditt AS (11,1 %), SpareBank 1 Næringskreditt AS (13,0 %), SpareBank 1 Kreditt AS (9,5 %), SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS (11,5 %), SpareBank 1 Betaling AS (8,0 %), SpareBank 1 Forvaltning AS (7,1 %), SpareBank 1 Bank og Regnskap AS

¹ Se for øvrig børsmeldingen for ytterligere informasjon om transaksjonen: <https://newsweb.oslobors.no/message/542384>

² SpareBank 1-samarbeidet er nærmere beskrevet i kapittel 4.4 nedenfor.

(8,7 %), SpareBank 1 Gjeldsinformasjon (10,8 %), Kredittforeningen for Sparebanker (5,5 %) og SpareBank 1 Markets AS (2,2 %). Videre er Sørøst-Norge deltaker med delt ansvar i SpareBank 1 Utvikling DA.³

Modum har en indirekte eierandel i SpareBank 1 Gruppen AS (1,4 %) gjennom sitt eierskap i Samarbeidende Sparebanker AS (7,2 %), samt direkte eierandeler SpareBank 1 Boligkreditt AS (2,4 %), SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS (3,0 %), SpareBank 1 Gjeldsinformasjon AS (1,9 %), Kredittforeningen For Sparebanker (1,8 %), SpareBank 1 Kreditt AS (1,2 %), SpareBank 1 Betaling AS (1,0 %), SpareBank 1 Forvaltning AS (0,8 %), SpareBank 1 Bank og Regnskap AS (1,6 %) og SpareBank 1 Markets AS (0,8 %).

Etter Transaksjonen vil Sørøst ha en indirekte eierandel i SpareBank 1 Gruppen AS (8,7 %) gjennom sitt eierskap i Samarbeidende Sparebanker AS (25,3 %), samt direkte eierandeler i BN Bank AS (7,5 %), SpareBank 1 Boligkreditt AS (13,5 %), SpareBank 1 Næringskreditt AS (13,0 %), SpareBank 1 Kredittkort AS (10,7 %), SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS (14,5 %), SpareBank 1 Betaling AS (8,9 %) og SpareBank 1 Markets AS (3,0 %), SpareBank 1 Gjeldsinformasjon AS (12,7 %), Kredittforeningen for Sparebanker (7,3 %), SpareBank 1 Forvaltning AS (7,9 %) og SpareBank 1 Bank og Regnskap AS. Videre vil Sørøst fremdeles være deltaker med delt ansvar i SpareBank 1 Utvikling DA.⁴

4 FORETAKENES STRUKTUR OG VIRKSOMHETSOMRÅDE

4.1 Innledning

Begge Partene tilbyr fullservice banktjenester.

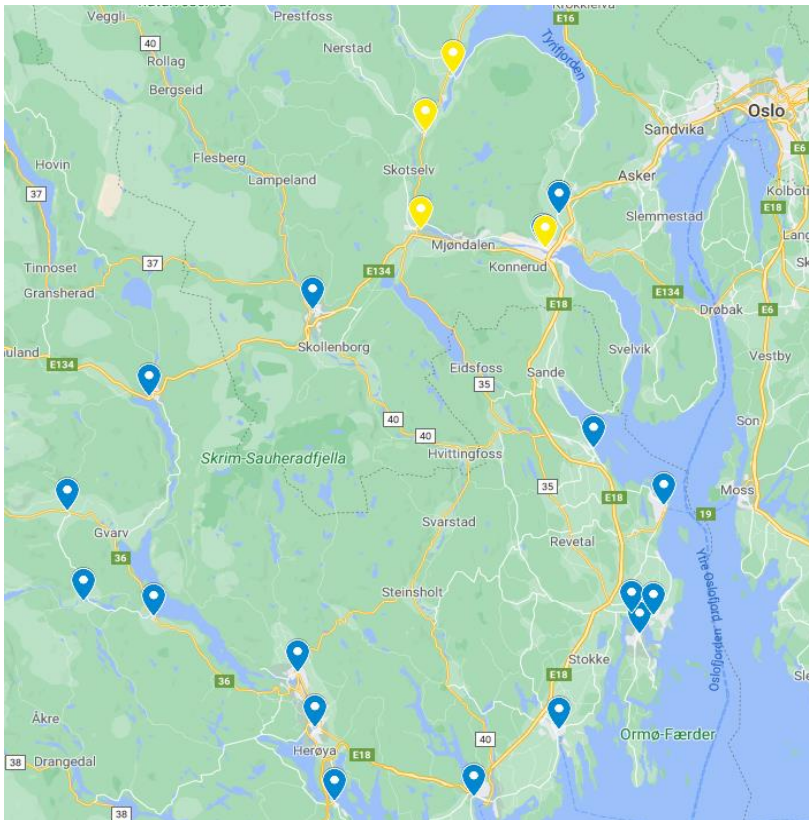
Sørøst har forretningsadresse i Sandefjord, og bankkontorer i Tønsberg, Kongsberg, Drammen, Lier, Holmestrand, Horten, Nøtterøy, Sandefjord, Larvik, Porsgrunn, Skien, Bamble, Lunde, Bø, Ulefoss og Notodden.

Modum har hovedkontor i Vikersund, og bankkontorer i Åmot, Hokksund og Drammen.

Bilde 1 Partenes kontorer

³ Med noen forbehold. I Samarbeidende Sparebanker AS skal Modums aksjer konverteres fra A-aksjer til B-aksjer. Her er det også forkjøpsrett som kan utøves av de øvrige aksjonærene. I selskapsavtalen for Samarbeidende Sparebanker Utvikling DA er det krav om styresamtykke til fusjonen. I selskapene med dynamiske eierandeler, som for eksempel SpareBank 1 Boligkreditt AS, skjer det en årlig reallokering av aksjer. I SpareBank 1 Boligkreditt AS' tilfelle skjer allokeringen basert på tilført utlånsvolum.

⁴ Med noen forbehold. I Samarbeidende Sparebanker AS skal Modums aksjer konverteres fra A-aksjer til B-aksjer. Her er det også forkjøpsrett som kan utøves av de øvrige aksjonærene. I selskapsavtalen for Samarbeidende Sparebanker Utvikling DA er det krav om styresamtykke til fusjonen. I selskapene med dynamiske eierandeler, som for eksempel SpareBank 1 Boligkreditt AS, skjer det en årlig reallokering av aksjer. I SpareBank 1 Boligkreditt AS' tilfelle skjer allokeringen basert på tilført utlånsvolum.

4.2 SpareBank 1 Sørøst-Norge

Sørøst er en fullservice bank, med tilbud innen finansiering, sparing og betaling, i tillegg til regnskapstjenester, eiendomsmegling, fysiske tjenester og formidling av forsikring. Sørøst har både privatkunder, bedriftskunder og kunder fra offentlig sektor. Sørøst er én av 14 banker som inngår i SpareBank 1-alliansen.

Sørøst har forretningsadresse i Sandefjord, og bankkontorer i Tønsberg, Kongsberg, Drammen, Lier, Holmestrand, Horten, Nøtterøy, Sandefjord, Larvik, Porsgrunn, Skien, Bamble, Lunde, Bø, Ulefoss og Notodden.

Sørøst er notert på Oslo Børs, og egenkapitalbevisene eies av et stort antall egenkapitalbevisiere. SpareBank 1 Stiftelsen BV (20,3 %), Sparebankstiftelsen Telemark – Grenland (15,9 %), Sparebankstiftelsen Nøtterøy – Tønsberg (9,2 %) og Sparebankstiftelsen – Holla og Lunde (8,7 %) er de eneste med eierandeler over 5 %.

Sørøst eier SpareBank 1 Regnskapshuset Sørøst-Norge AS (100 %), EiendomsMegler 1 Telemark AS (51 %), EiendomsMegler 1 BV (100 %), Z Eiendom AS (55 %), Imingen Holding AS (100 %) og Larvik Marina AS (100 %), Tuftte Eiendom AS (100 %) og Sparebankgården AS (100 %). Gjennom EiendomsMegler 1 BV eier Sørøst også og EiendomsMegler 1 Drammen AS (100 %).⁵

- **SpareBank 1 Regnskapshuset Sørøst-Norge AS**

⁵ I tillegg har Sørøst mindre eierandeler i selskapene i SpareBank 1-alliansen. Dette er nærmere beskrevet i kapittel 3.3 ovenfor. For ordens skyld nevnes at EiendomsMegler 1 BV og EiendomsMegler 1 Næringsmegling Vestfold AS er besluttet fusjonert.

SpareBank 1 Regnskapshuset Sørøst-Norge AS eies av Sørøst (100 %), og tilbyr tjenester innen regnskap, lønn og økonomisk rådgivning. Selskapet har kontorer i Drammen, Kongsberg, Tønsberg, Sandefjord og Larvik, og har per november 2021 59 ansatte.

- **EiendomsMegler 1 BV AS**

EiendomsMegler 1 BV AS eies av Sørøst (100 %), og driver virksomhet innen eiendomsmegling. Selskapet har kontorer i Drammen, Lier, Mjøndalen, Kongsberg, Larvik, Sandefjord, Horten og Holmestrand, og hadde per november 2021 55 ansatte. Selskapet er medlem i en landsdekkende allianse med andre selskap innen eiendomsmegling eid av SpareBank 1-banker.

- **EiendomsMegler 1 Telemark AS**

EiendomsMegler 1 Telemark AS eies av Sørøst (51,0 %) og Skien Boligbyggelag (49,0 %), og driver virksomhet innen eiendomsmegling. Selskapet har kontorer i Porsgrunn, Skien og Bø i Telemark, og hadde per november 2021 29 ansatte. Selskapet er medlem i en landsdekkende allianse med andre selskap innen eiendomsmegling eid av SpareBank 1-banker.

- **Z Eiendom AS**

Z Eiendom AS eies av Sørøst (55 %) og ansatte i selskapet (til sammen 45 %), og driver virksomhet innen eiendomsmegling. Selskapet har kontorer i Tønsberg og på Nøtterøy, og er samlokalisert med BV, og hadde per november 2021 19 ansatte.

- **Imingen Holding AS**

Imingen Holding AS ble opprettet som holdingselskap for Sørøsts ulike eiendomsselskap, som igjen eide bankens faste eiendom. Etter at Sørøst avhendet alle eiendommene i 2018, har det vært svært begrenset drift i selskapet. Frem til juli 2020 eide selskapet 100 % av aksjene i Prinsekvartalet Eiendom AS, som eide et forretningsbygg i Larvik sentrum. Eiendomsselskapet med eiendom kom i Sørøsts (Imingens) besittelse som følge av et misligholdt engasjement.⁶

- **Larvik Marina AS**

Larvik Marina AS eide frem til januar 2021 eiendom på Vadsjæret i Larvik kommune. Eiendommen er imidlertid solgt, og selskapet er planlagt avviklet med det første.

- **Tufte Eiendom AS**

Tufte Eiendom AS eier Torvet 3 på Notodden, hvor banken er eneste leietaker.

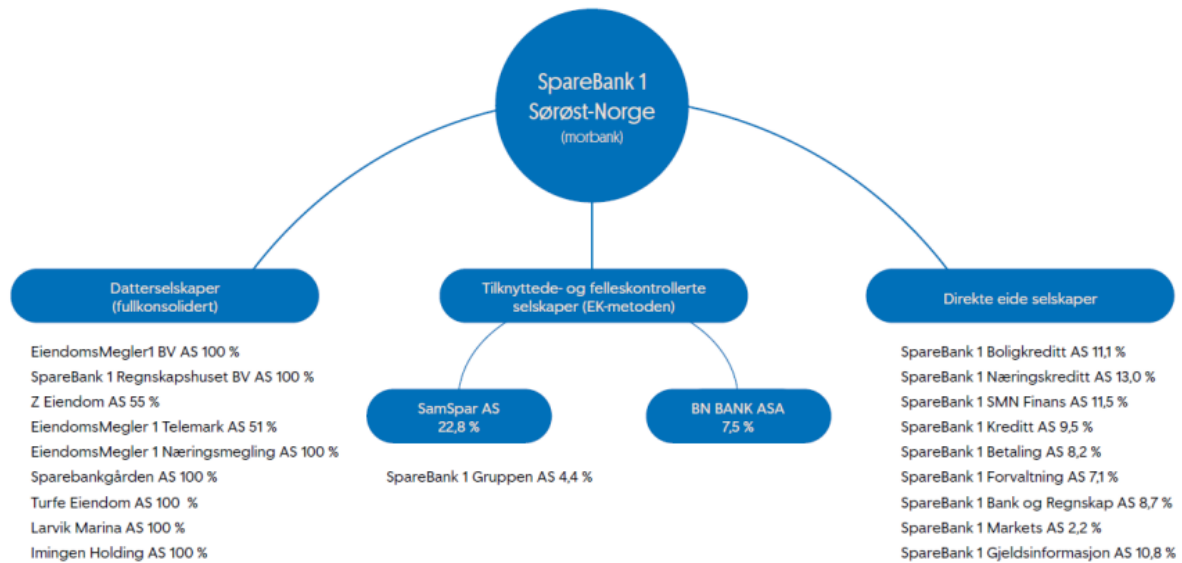
- **Sparebankgården AS**

⁶ Sørøst eier i dag eiendom på egen balanse, og gjennom Tufte Eiendom AS og Sparebankgården AS, slik dette er beskrevet her.

Sparebankgården AS eier Storgata 117 og Serine Jeremiassensgate 4 i Porsgrunn. Banken er leietaker av begge bygg, og fremleier deler av lokalene i Serine Jeremiassensgate 4 til EiendomsMegler 1 Telemark AS.

Figuren nedenfor gir en forenklet oversikt over Sørøsts konsernstruktur per 30. september 2021.

Figur 1 Forenklet konsernstruktur, Sørøst

Sørøst hadde proforma inntekter på ca. 2 703 millioner kroner i 2020,⁷ og hadde et proforma resultat før tap og skatt på ca. 1 117 millioner kroner.⁸

Mer informasjon om Sørøst finnes på www.sparebank1.no/bv og www.sparebank1.no/telemark, samt i konkurransemeldingen som ble inngitt 24. mars 2021 i anledning fusjonen mellom SpareBank 1 BV og Sparebanken Telemark.

4.3 SpareBank 1 Modum

SpareBank 1 Modum (Modum) er en fullservice bank, med tilbud innen finansiering, sparing og betaling, i tillegg til eiendomsmegling, fysiske tjenester og formidling av forsikring. Modum har både privatkunder, bedriftskunder og kunder fra offentlig sektor. Modum er én av 14 banker som inngår i SpareBank 1-alliansen.

Modum har hovedkontor i Vikersund, og bankkontorer i Åmot, Hokksund og Drammen.

⁷ Dette omfatter renteinntekter, provisjonsinntekter, utbytte, netto resultat fra finansielle investeringer, og andre inntekter, med fradrag for skattekostnaden knyttet til de relevante inntektene, jf. EU-kommisjonens fusjonsforordning, art. 5 3. (a) og Bankenes årsrapporter for 2020, s. 44.

⁸ Tallet gjelder på konsernnivå. På morbanknivå var resultatet 516 millioner kroner.

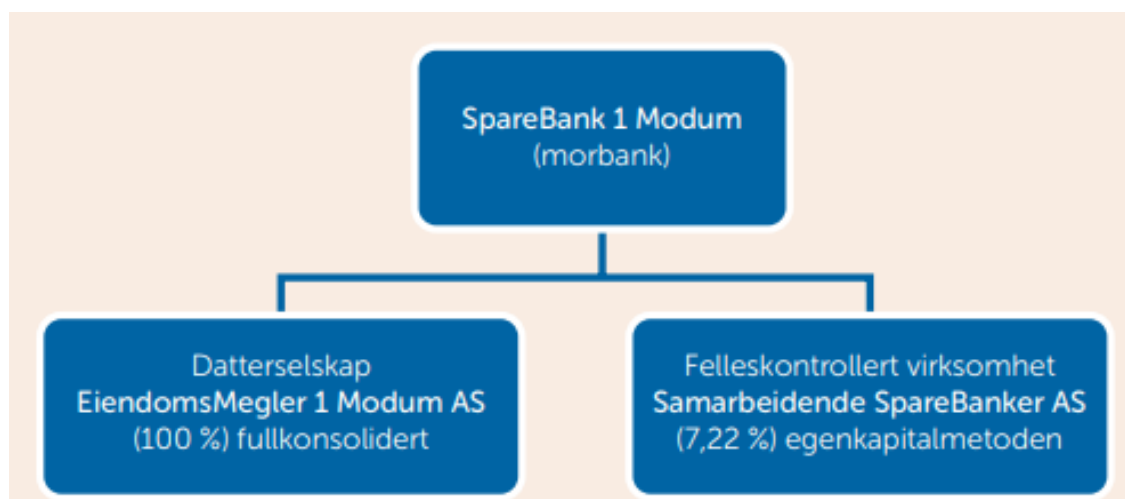
Egenkapitalbevisene i Modum eies før Transaksjonen av Sparebankstiftelsen SpareBank 1 Modum (65 %) og Varig Forsikring Midt-Buskerud AS (35 %).

Modum eier 100 % av EiendomsMegler 1 Modum AS.

- **EiendomsMegler 1 Modum AS**

EiendomsMegler 1 Modum AS driver virksomhet innen eiendomsmegling. Selskapet har kontorer i Vikersund, Hokksund (under navnet Eiendomsmegler 1 Eiker) og Drammen (under navnet Eiendomsmegler Dahl), og hadde 1. desember 2021 ca. [-] medarbeidere. Selskapet er medlem i en landsdekkende allianse med andre selskap innen eiendomsmegling eid av SpareBank 1-banker.

Figur 2 Forenklet konsernstruktur, Modum

Modum hadde inntekter på ca. 435 millioner kroner i 2020,⁹ og hadde et driftsresultat på ca. 132 millioner kroner.¹⁰

Mer informasjon om Modum finnes på www.sparebank1.no/modum.

4.4 Nærmere om SamSpar og SpareBank 1-alliansen

4.4.1 Innledning

Begge Partene er medlemmer SpareBank 1-alliansen ("**alliansen**").

Sørøst har en indirekte eierandel i SpareBank 1 Gruppen AS (4,4 %) gjennom sitt eierskap i Samarbeidende Sparebanker AS (22,8 %), samt direkte eierandeler i BN Bank AS (7,5 %), SpareBank 1 Boligkreditt AS (11,1 %), SpareBank 1 Næringskreditt AS (13,0 %), SpareBank 1 Kredittkort AS (9,5 %), SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS

⁹ Dette omfatter renteinntekter, provisjonsinntekter, utbytte, netto resultat fra finansielle investeringer, og andre inntekter, med fradrag for skattekostnaden knyttet til de relevante inntektene, jf. EU-kommisjonens fusjonsforordning, art. 5 3. (a) og bankens respektive årsrapporter for 2019, henholdsvis s. 70 og s. 44.

¹⁰ Tallet gjelder på konsernnivå. På morbanknivå var resultatet 320 millioner kroner.

(11,5 %), SpareBank 1 Betaling AS (8,0 %), Kredittforeningen for Sparebanker (5,5 %), SpareBank 1 Gjeldsinformasjon AS (1,9 %) og SpareBank 1 Markets AS (2,2 %). Videre er Sørøst-Norge deltaker med delt ansvar i SpareBank 1 Utvikling DA.¹¹

Modum har en indirekte eierandel i SpareBank 1 Gruppen AS (1,4 %) gjennom sitt eierskap i Samarbeidende Sparebanker AS (7,2 %), samt direkte eierandeler SpareBank 1 Boligkreditt AS (2,4 %), SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS (3,0 %), SpareBank 1 Gjeldsinformasjon AS (1,9 %), Kredittforeningen For Sparebanker (1,8 %), SpareBank 1 Kreditt AS (1,2 %), SpareBank 1 Betaling AS (1,0 %), SpareBank 1 Forvaltning AS (0,8 %), SpareBank 1 Bank og Regnskap AS (1,6 %) og SpareBank 1 Markets AS (0,8 %).

Etter Transaksjonen vil Sørøst ha en indirekte eierandel i SpareBank 1 Gruppen AS (5,8 %) gjennom sitt eierskap i Samarbeidende Sparebanker AS (30,0 %), samt direkte eierandeler i BN Bank AS (7,5 %), SpareBank 1 Boligkreditt AS (13,5 %), SpareBank 1 Næringskreditt AS (13,0 %), SpareBank 1 Kredittkort AS (9,5 %), SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS (14,5 %), SpareBank 1 Betaling AS (9,0 %) og SpareBank 1 Markets AS (3,0 %), SpareBank 1 Gjeldsinformasjon AS (1,9 %), Kredittforeningen for Sparebanker (7,3 %), SpareBank 1 Forvaltning AS (0,8 %) og SpareBank 1 Bank og Regnskap AS (1,6 %). Videre vil Sørøst fremdeles være deltaker med delt ansvar i SpareBank 1 Utvikling DA.¹²

4.4.2 SpareBank 1-alliansen

Før Transaksjonen består alliansen av 14 selvstendige sparebanker (samlet omtalt som "**alliansebankene**") over hele landet, som samarbeider om felles plattform og merkevare. Alliansebankene utgjør en samarbeidende gruppe etter finansforetaksloven § 17-12, og avtaleverket som regulerer samarbeidet er godkjent av Finanstilsynet.

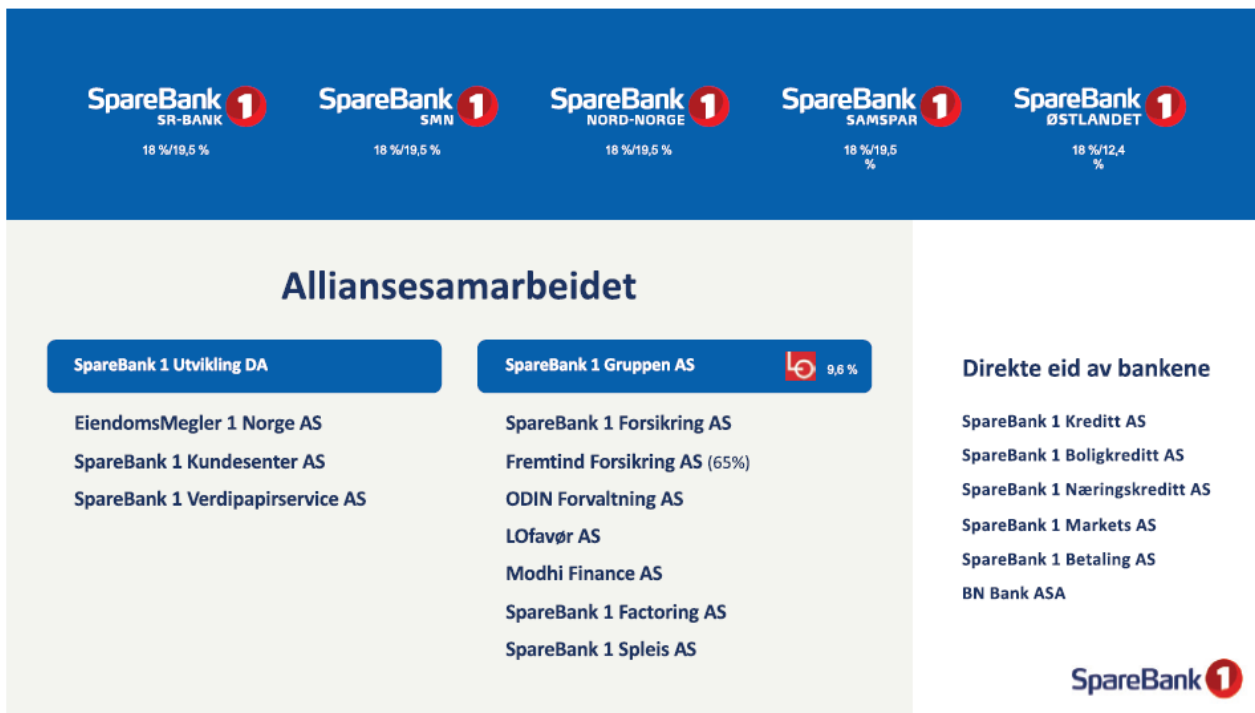
Bankene som er med i alliansen er SpareBank 1 Sørøst-Norge, SpareBank 1 Gudbrandsdal, SpareBank 1 Hallingdal Valdres, SpareBank 1 Lom og Skjåk, SpareBank 1 Modum, SpareBank 1 Nord-Norge*, SpareBank 1 Nordmøre, SpareBank 1 Ringerike Hadeland, SpareBank 1 SMN*, SpareBank 1 SR-Bank ASA*, SpareBank 1 Søre Sunnmøre, SpareBank 1 Østfold Akershus, SpareBank 1 Østlandet* og SpareBank 1 Helgeland.

Samarbeidet er organisert gjennom de felleseide selskapene SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Utvikling DA med deres datterselskaper, i tillegg til flere andre direkteide selskaper av SpareBank 1-bankene. De fire bankene merket * ovenfor har direkte eierandeler i SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Utvikling DA. De øvrige ti bankene har organisert sitt eierskap i SpareBank 1 Gruppen AS via SamSpar, og i SpareBank 1 Utvikling DA via Samarbeidende Sparebanker Utvikling DA.

Figur 3 Eier- og selskapsstruktur i SpareBank 1-alliansen

¹¹ Med noen forbehold. I Samarbeidende Sparebanker AS skal Modums aksjer konverteres fra A-aksjer til B-aksjer. Her er det også forkjøpsrett som kan utøves av de øvrige aksjonærene. I selskapsavtalen for Samarbeidende Sparebanker Utvikling DA er det krav om styresamtykke til fusjonen. Se for øvrig note 4 og 5 ovenfor.

¹² Med noen forbehold. I Samarbeidende Sparebanker AS skal Modums aksjer konverteres fra A-aksjer til B-aksjer. Her er det også forkjøpsrett som kan utøves av de øvrige aksjonærene. I selskapsavtalen for Samarbeidende Sparebanker Utvikling DA er det krav om styresamtykke til fusjonen. Se for øvrig note 4 og 5 ovenfor.

4.4.3 SpareBank 1 Gruppen AS

SpareBank 1 Gruppen AS er morselskapet til datterselskapene som alle utvikler og leverer produkter til alliansebankene, som igjen tilbyr disse til sine kunder. Selskapet utvikler og leverer også produkter til LOs forbund og forbundsmedlemmer gjennom fordelsprogrammet LOfavør.

Disse datterselskapene er SpareBank 1 Forsikring AS, Fremtind Forsikring AS, Fremtind Livsforsikring AS (datterdatter), ODIN Forvaltning AS, SpareBank 1 Spleis AS, Modhi Finance AS, Modhi Collect AS (datterdatter), Conecto AS (datterdatter), SpareBank 1 Spleis AS og LOfavør AS.

4.4.4 SpareBank 1 Utvikling DA

SpareBank 1 Utvikling DA leverer forretningsplattformer og felles forvaltnings- og utviklingstjenester til alliansebankene. Selskapet forestår også felles innkjøp av en rekke tjenester, og bidrar til felles aktiviteter som gir bankene stordrifts- og kompetansefordeler. Selskapet eier og forvalter også alliansens immaterielle rettigheter under felles merkevarenavn: SpareBank 1.

SpareBank 1 Utvikling DA har datterselskapene EiendomsMegler 1 Norge AS, SpareBank 1 Kundesenter AS, SpareBank 1 Verdipapirservice AS.

4.4.5 Selskap eid direkte av alliansebankene

Alliansebankene har direkte eierskap i BN Bank ASA, SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Kredittkort AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS, SpareBank 1 Markets AS og SpareBank 1 Betaling AS.

5 OMSETNING OG DRIFTSRESULTAT I NORGE I 2020¹³

Tabell 1: Omsetning og driftsresultat i Norge i 2020

Navn	Omsetning i Norge, 2020 (NOK)	Driftsresultat i Norge, 2020 (NOK)
Partene 1		
SpareBank 1 Sørøst-Norge ¹⁴ (proforma)	2 702 844'	1 116 622'
SpareBank 1 Modum	435 054'	132 437'

6 RELEVANTE MARKEDER

6.1 Overordnet om Partenes aktiviteter

Begge Partene har virksomhet innen ulike banktjenester, herunder utlån og finansiering, innskudd og kontotjenester, betaling, eiendomsmegling og fysiske tjenester, samt formidling av forsikring og fond.

Sørøst-Norge driver det aller meste av sin virksomhet i de tidligere fylkene Telemark, Vestfold og Buskerud, mens Modum har sin hovedvirksomhet i Buskerud. Den geografiske overlappen mellom Partenes virksomheter er dermed først og fremst i Buskerud, slik dette er beskrevet i det videre.

Transaksjonen vil gi betydelige synergigevinster og lede til økt konkurransekraft for den sammenslåtte enheten. Som beskrevet i dette kapitlet vil Partenes samlede markedsandeler innenfor alle relevante markeder være lave til moderate, og Transaksjonen gir ikke opphav til verken vertikalt eller horisontalt berørte markeder. Partene utgjør før Transaksjonen ikke viktige konkurransekorrektiv over hverandre og vil også etter Transaksjonen utsettes for et betydelig konkurransepress fra tredjeparter. Transaksjonen vil derfor ikke i betydelig grad hindre effektiv konkurranse i noe marked.

Det skal i det videre foretas nærmere avgrensninger og beskrivelser av hvert av de relevante markedene.

6.2 Utlån og finansiering

6.2.1 Overordnet om markedet

Tjenester knyttet til lån og finansiering etterspørres av privatpersoner, bedrifter og offentlig forvaltning som har et kortsiktig eller langsiktig finansieringsbehov. For privatpersoner knytter lånebehovet seg i all hovedsak til kjøp av større verdigjenstander, som bolig, hytte eller bil. For bedrifter eller offentlig forvaltning knytter lånebehovet seg stort sett til større investeringer i virksomheten, eller til betaling av løpende kostnader.

Ulike typer lån tilbys av ulike typer långivere. De større lånene til både privatpersoner og bedrifter, som boliglån og lån til større investeringer, tilbys først og fremst av ulike banker, som for eksempel DNB, Sbanken eller ulike sparebanker. Mindre og gjerne mer kortsiktige lån tilbys i tillegg av en rekke andre kredittinstitusjoner, typisk i forbindelse med utstedelse av kredittkort, som for eksempel Bank Norwegian, American Express og IKANO.

¹³ Dette omfatter renteinntekter, provisjonsinntekter, utbytte, netto resultat fra finansielle investeringer, og andre inntekter, med fradrag for skattekostnaden knyttet til de relevante inntektene, jf. EU-kommisjonens fusjonsforordning, art. 5 3. (a).

¹⁴ Tall for 2020 for hhv. SpareBank 1 BV og SpareBank 1 Telemark samlet (proforma).

Større lån, som boliglån og lån til investeringer i virksomheten, er ofte pantesikrede lån. Dette innebærer stort sett at låneinstitusjonen får pantesikkerhet i den verdigjenstanden lånet skal finansiere, eventuelt i en annen verdigjenstand som kan tjene som sikkerhet. Andre typer lån, for eksempel kredittkortlån, er ofte usikrede lån, som innebærer at långiveren ikke har noen sikkerhet for sitt utlån. Av den grunn er det som regel høyere rente på usikrede lån enn på sikrede lån.

6.2.2 Produktmarkedet

6.2.2.1 Tjenester

Begge Partene har virksomhet innen utlån og finansiering.

Begge Partene tilbyr flere typer utlån og finansiering, herunder både kortsiktig kreditt og langsiktige lån, og både sikrede og usikrede lån.

Tilsynet har i tidligere praksis uttalt at sikrede og usikrede lån kan tenkes å utgjøre to separate markeder, men at det i de konkrete sakene ikke har vært nødvendig å ta endelig stilling til dette.¹⁵

Partene er enig i at det kan være forhold ved de ulike lånetypene som tilsier at de utgjør separate produktmarkeder, men mener at det heller ikke i denne saken er nødvendig å ta endelig stilling til dette, og at det i denne saken vil være hensiktsmessig å behandle sikrede og usikrede utlån som ett samlet marked, idet dette uansett ikke antas å ha avgjørende betydning for konklusjonen i saken.

I det videre behandles sikrede og usikrede lån som et samlet utlånsmarked.

6.2.2.2 Kunder

Begge Partene tilbyr utlån og finansiering til både privatpersoner og bedrifter.¹⁶

Partene skiller i sine virksomheter på utlån til henholdsvis privatpersoner og utlån til bedrifter, og er av den oppfatning at dette utgjør separate markeder. Dette er i tråd med praksis fra både Kommisjonen og Konkurransetilsynet.¹⁷

Videre er Partene av den oppfatning at utlån til henholdsvis små og mellomstore bedrifter ("SMB") på den ene siden, og store bedrifter på den annen side, kan tenkes å utgjøre separate markeder, men at det er vanskelig å trekke en klar grense mellom SMB og store bedrifter.

Det finnes ingen entydig definisjon av SMB. Ulike aktører opererer med ulike definisjoner, og disse ulike definisjonene ikke nødvendigvis er sammenlignbare. Konkurransetilsynet har tidligere lagt til grunn at SMB omfatter bedrifter med en årlig omsetning inntil 300 millioner kroner.¹⁸ Finanstilsynet baserer sin definisjon på relevant EU-regulering, hvor SMB omfatter bedrifter med inntil EUR 50 millioner i årlig omsetning, tilsvarende

¹⁵ Konkurransetilsynets vedtak V2003-61 DnB og Gjensidige NOR ("DNB/Gjensidige-vedtaket"), s. 19.

¹⁶ Sørøst har ca. [redacted] i utlån til offentlig forvaltning, mens Modum [redacted] til offentlig forvaltning. Partene har altså ingen overlapp innen utlån til offentlig forvaltning.

¹⁷ DNB/Gjensidige-vedtaket, s. 19.

¹⁸ DNB/Gjensidige-vedtaket, s. 19.

ca. 500 millioner kroner.¹⁹ Definisjonen er i den sammenheng først og fremst relevant ved vurderingen av hvorvidt et lån kvalifiserer til redusert kapitalkrav (den såkalte *SMB-rabatten*).²⁰

Begge Partenes interne definisjoner av SMB er i tråd med definisjonen fra Finanstilsynet og tilhørende EU-regulering, av hensyn til nevnte SMB-rabatt. I Partenes interne systemer er det likevel ikke et skille mellom SMB og store bedrifter, idet samtlige av Partenes bedriftskunder uansett omfattes av SMB-definisjonen. I denne saken er det altså ikke nødvendig å trekke et endelig skille mellom SMB og store bedrifter, og markedet for utlån til bedrifter behandles i det videre som et samlet marked.

Videre er Partene av den oppfatning at utlån til offentlig forvaltning kan tenkes å utgjøre et separat marked fra de to øvrige kundetyper, blant annet hensett til hvordan kunder fra offentlig forvaltning gjør sine innkjøp i dette markedet. Begge Partene har imidlertid svært små eller ingen utlån til offentlig forvaltning, idet denne kundegruppen i stor grad får dekket sitt finansieringsbehov fra andre typer långivere, herunder særlig Kommunalbanken, og det anses ikke nødvendig å ta endelig stilling til hvorvidt dette faktisk utgjør et eget marked. Utlån til offentlig forvaltning vil derfor ikke være gjenstand for nærmere behandling i denne meldingen.

Partene legger etter dette til grunn at det for denne meldingen er hensiktsmessig å segmentere etter kundegruppene privatkunder og bedriftskunder, og vil i det videre gi opplysninger basert på en slik segmentering.

6.2.2.3 Konklusjon

Partene har overlappende virksomhet innen utlån til henholdsvis privatpersoner og bedrifter, hvilket anses å utgjøre separate markeder i konkurranserettslig forstand.

6.2.3 Geografisk markedsavgrensning

6.2.3.1 Overordnet

Partene er i utgangspunktet av den oppfatning at alle de relevante markedene er nasjonale i utstrekning, idet en kunde i stor grad vil kunne henvende seg til en hvilken som helst bank og få et lånetilbud, uavhengig av om den aktuelle banken ikke er fysisk til stede i samme geografiske område som låntakeren.

I forbindelse med DNB/Gjensidige-vedtaket i 2003 vurderte Konkurransetilsynet den geografiske rekkevidden av markedet for utlån og finansiering. Den gang kom tilsynet kom til at markedet for utlån til personkunder og SMB var lokalt eller regionalt i utstrekning. Tilsynet baserte deretter konkurranseanalysen i vedtaket på Norges Banks markedsstatistikk på fylkesnivå.

Partene er av den klare oppfatning at markedet har endret seg så fundamentalt siden 2003 at de konklusjonene som da ble lagt til grunn ikke lenger kan anvendes direkte på den foreliggende saken.

Tall fra Finans Norge viser at antallet bankfilialer i Norge ble redusert med 36 % fra 2003 til 2018.²¹ Etter en rekke nedleggelser i både 2019, 2020 og 2021 er der grunn til å tro at dette tallet nå er enda høyere, og sannsynligvis over 40 %. Dette understreker at det har skjedd fundamentale endringer i bankmarkedet siden vedtaket i 2003,

¹⁹ Med en vekslingskurs på 10,00 NOK/EUR.

²⁰ Se Finans Norges redegjørelse for SMB-rabatten her: <https://www.finansnorge.no/aktuelt/nyheter/2019/10/viktige-endringer-i-norske-kapitalkrav/>

²¹ Tall fra Finans Norge: <https://www.finansnorge.no/statistikk/bank/antall-ekspedisjonssteder/>

og at bankene ikke lenger kan anses å konkurrere om kundene "ved lokal tilstedeværelse og godt utbygget filialnettverk", slik tilsynet la til grunn i vedtaket fra 2003. Dersom det fremdeles var riktig at bankene i første rekke konkurrerte om kundene ved å være fysisk til stede på flest mulig steder, ville man ikke hatt denne drastiske nedleggelsen av filialer de senere årene.

Den betydelige nedleggelsen av filialer har sin bakgrunn i at bankene ikke lenger anser det som nødvendig eller hensiktsmessig med samme fysiske tilstedeværelse som tidligere for å kunne betjene kundene sine. Dette må særlig sees i sammenheng med den voldsomme digitaliseringen som har preget banksektorene de siste årene, både med tanke på digitalisering av de enkelte delene av selve virksomheten, og med tanke på digitalisering av dialogen med kunden.

Tall fra Finans Norge viser videre at antallet sparebanker ble redusert med over 25 % fra 2003 til 2020, først og fremst gjennom oppkjøp og sammenslåinger.²² Også dette understreker at det har skjedd fundamentale endringer i disse markedene siden vedtaket fra 2003, og at det har blitt nødvendig med konsolideringer for å kunne være en effektiv og konkurransedyktig aktør i markedet.

Alt dette underbygger Partenes oppfatning av at utlånsmarkedene er nasjonale i utstrekning.

Dersom utlånsmarkedene avgrenses regionalt, for eksempel etter de tidligere fylkesgrensene, vil overlappen mellom Partenes virksomheter i all hovedsak være i området som tidligere utgjorde fylket Buskerud, hvor både Sørøst og Modum har kontorer. Sørøst har også kontorer i Vestfold og Telemark, hvor Modum ikke er fysisk til stede. Som beskrevet i kapittel nedenfor 6.2.4 anslår imidlertid Partene egne markedsandeler til å være under [redacted] i Buskerud, og i Vestfold og Telemark vil overlappen, og dermed også konsentrasjonen som følge av Transaksjonen, være svært begrenset, idet Modum anslår sine markedsandeler å være under [redacted] % i alle segmenter i hvert av disse områdene.

Dersom markedene avgrenses større enn på fylkesnivå, vil det være naturlig å ta utgangspunkt i Finanstilsynets geografiske regioninndeling. Denne inndelingen tar utgangspunkt i at det eksisterer seks separate regioner: Nord, Midt, Vest, Sør, Øst og Innlandet. Region Sør omfatter (de tidligere) Agder-fylkene, Telemark og Vestfold, mens region Øst omfatter (tidligere) Buskerud, Oslo, Akershus og Østfold.²³ I et slikt videre geografisk avgrenset marked vil Partenes samlede markedsandeler være små, og anslagsvis [redacted] i alle geografier.

Partene er av den oppfatning at utlånsmarkedene er nasjonale i utstrekning, men at det ikke er nødvendig å ta endelig stilling til den geografiske utbredelsen av de relevante markedene, idet Partenes markedsandeler uansett vil være små, og Transaksjonen uansett ikke innebærer noe konkurranseproblem i noen av de relevante markedene. I den videre beskrivelsen av markedene vil Partene derfor gi tall for de tidligere fylkene Buskerud, Vestfold og Telemark, samt på nasjonalt nivå.

6.2.3.2 Privatmarkedet

Utlån i privatmarkedet er i all hovedsak knyttet til boliglån eller annet lån med sikkerhet i bolig eller annen fast eiendom, målt i både antall og volum.

²² Tall fra Finans Norge/Sparebankforeningen: <https://www.sparebankforeningen.no/banker-og-stiftelser/antall-sparebanker/>

²³ Finanstilsynets *Tilrådding om endring av forskriftskriterier for systemviktige foretak*, 14. november 2018. For enkelhets skyld benyttes de tidligere fylkesnavnene i det videre som en angivelse av de relevante områdene.

Partene er som nevnt ovenfor av den oppfatning at markedet for utlån til privatkunder er nasjonalt i utstrekning.

Konkurransetilsynet har i tidligere saker imidlertid gitt uttrykk for at dette markedet kan være snevrere geografisk, med lokal eller regional avgrensning.

Det er åpenbart at lokal tilstedeværelse i form av filialer har en markedsføringseffekt, og viser tilknytning til regionen. Utover dette er det imidlertid ingen forutsetning for å drive bankvirksomhet i et område at man er fysisk til stede i området.

Vurderingen av den enkelte lånesøknad tar utgangspunkt i den enkelte lånekundes betjeningsevne, samt kundens mulighet til å stille sikkerhet for lånet. Vurderingen av sikkerhetsstillelse skjer i all hovedsak med utgangspunkt i en verdivurdering av den aktuelle verdigjenstanden, for eksempel en eiendom, hvor verdivurderingen foretas av en lokal takstmann eller eiendomsmegler, eller ved hjelp av digitale tjenester som for eksempel Eiendomsverdi.²⁴ Bankens vurdering baserer seg altså på disse underlagsdokumentene, og ikke på en direkte vurdering eller besiktigelse av eiendommen. Banken kan imidlertid sammenholde takstmannens eller eiendomsmeglerens verdivurdering med annen offentlig tilgjengelig statistikk for omsetning av boliger i det aktuelle området, men denne informasjonen vil være tilgjengelig for alle banker. Bankens vurdering krever altså ikke lokalkunnskap utover vurderingen fra den aktuelle takstmannen og offentlig tilgjengelig informasjon om omsetning av boliger i området, hvilket like gjerne kan foretas av en kunderådgiver på et sentralt kontor som av en kunderådgiver i en lokal filial. Det er derfor ikke nødvendig å være fysisk til stede i en region for å kunne tilby boliglån i regionen.

Det vises videre til den betydelige nedleggelsen av filialer som har skjedd de senere årene. Dersom fysisk tilstedeværelse var nødvendig, ville trenden har vært investeringer i og utvidelse av den fysiske kapasiteten i filialnettverket, heller enn nedleggelser.

Den betydelige nedleggelsen har skjedd som en følge av at digitale løsninger reduserer behovet for fysiske møter, og det er verken effektivt eller bærekraftig å ha et stort filialnettverk i distriktene. Det har skjedd en rask og betydelig utvikling innen digitalisering av bankmarkedet de senere årene, herunder også for utlånsmarkedene. Både Partene og de fleste andre banker har digitale systemer for i ulik grad å håndtere lånesøknader.

Tall for 2019 fra tidligere SpareBank 1 BV (nå en del av SpareBank 1 Sørøst-Norge (Sørøst), sammen med Sparebanken Telemark) viste at ca. 90 % av lånesøknadene kom inn via bankens nettløsning. Altså mottok banken allerede i 2019 over 90 % av lånesøknadene uten å møte låntakerne fysisk. Tidligere Sparebanken Telemark observerte at 90 % av kundene som søkte om å øke sitt lån gjorde det selvbetjent, og at i overkant av 90 % av kundene som starter en lånesøknad gjorde dette digitalt, og i årsrapporten for 2020 uttaler tidligere SpareBank 1 Telemark at det har vært en "*markant oppgang i bruk av bankens digitale løsninger*".

I forbindelse med at DNB la ned mange av sine filialer i 2016, uttalte DNBs konserndirektør for personmarkedet at "[d]en utviklingen som har vært i kundedadferd de siste året er dramatisk, og ikke noe vi kunne forutse. Av all kundetrafikk til DNB, er det kun 1 prosent som går gjennom filialene våre.",²⁵ og videre at "[k]undene er i stor

²⁴ Eiendomsverdi kan beregne verdier på gård- og bruksnummer basert på historiske data for salg. Se <https://eiendomsverdi.no/> for mer informasjon.

²⁵ Nord24, 3. februar 2016 (<https://www.nord24.no/dnb-legger-ned-59-kontorer-i-norge-600-mister-jobben/s/5-32-55435>).

grad blitt selvbetjente, og derfor er det naturlig å legge om det fysiske distribusjonsnettlet vårt. Derfor reduserer vi antall bankkontorer som betjener personkunder fra 116 til 57 i løpet av første halvår".²⁶

DNBs nedleggelse av filialene innebar en del av en vridning i investeringsfokus fra fysiske filialer til digitalisering av tjenester. DNB var tidlig ute med et slikt skifte av investeringsfokus, og har fått et betydelig forsprang i tilpasningen til det moderne bankmarkedet, hvilket har gitt store konkurransefordeler. Allerede i 2017, året etter den store nedleggelsen av filialer, lanserte DNB en heldigital tjeneste for behandling av boliglån.²⁷ Tjenesten innebærer at DNB kan innvilge boliglån uten at en rådgiver har sett på lånesøknaden, også til kunder som ikke allerede er kunde i banken. Selv om kunder i områder hvor kontorer blir lagt ned naturlig nok kan reagere umiddelbart negativt på dette, vil den langsiktige effekten avhenge av om banken faktisk opprettholder et godt tilbud til kundene. Allerede i årsrapporten for 2017 konstaterte DNB at:

"Personkundene opplever at god service og god nettbank er det beste med DNB. Nettbanken er kjernen i kundeforholdet i dag. Positive bankopplevelser er fundert i enkel og raskt, gode betingelser, god veiledning samt god service i dialog med banken. Dette kan tyde på at den negative effekten som oppstod i forbindelse med nedleggelse av mange bankkontorer i 2016, avtok i 2017."²⁸

Den økende digitaliseringen har også gjort det lettere for kundene å få informasjon om alternative leverandører, for eksempel via Forbrukerrådets internettjeneste Finansportalen.no, hvor lånekunder kan se og sammenligne vilkår mellom de ulike bankene.

Alt dette underbygger Partenes standpunkt om at lokal tilstedeværelse ikke er en forutsetning for å være en betydelig aktør i det aktuelle området. Dette standpunktet understrekes ytterligere ved at det har etablert seg flere rene internettbanker, uten fysiske filialer overhodet, for eksempel Sbanken.

Videre har kollektive avtaler fått stor betydning for utviklingen av konkurransesituasjonen i utlånsmarkedene. Mange lånekunder er medlemmer i foreninger eller organisasjoner som fremforhandler avtaler med blant annet banker og forsikringsselskaper på vegne av medlemmene sine. Gjennom disse organisasjonene har den aktuelle kundemassen en betydelig forhandlingsstyrke, og administrerende direktør i Akademikerne Pluss har uttalt at *"Bankmarkedet har gått fra en konkurranse om individene til en konkurranse om innkjøpere. Dette har presset marginene til bankene drastisk".²⁹*

Den nyeste av disse forbundsavtalene ble inngått mellom Nordea og Unio i april 2020, og omfatter omkring 230 000 Unio-medlemmer.³⁰ Eksempler på andre slike avtaler er Akademikerne avtale med Danske Bank, LOs avtale med SpareBank 1 og Huseiernes Landsforbunds avtale med Storebrand. Disse organisasjonene har medlemmer over hele Norge, og alle medlemmene har anledning til å benytte seg av avtalene, uten geografisk avgrensning. Et Akademikerne-medlem vil altså kunne henvende seg til Danske Bank og få de kollektivt fremforhandlede vilkårene, selv om Danske Bank ikke har en filial i nærheten av lånekundens bosted. Danske Bank har sitt nordligste kontor i Levanger i Nord-Trøndelag. Det betyr ikke at alle Akademiker-medlemmer som bor i

²⁶ Helgelendingen, 3. februar 2016 (<https://www.helg.no/nyheter/mosjoen/dnb/dnb-legger-ned-i-mosjoen-sandnessjoen-og-i-bronnoysund/s/5-24-95764>)

²⁷ DN, 21. november 2017 (<https://www.dn.no/marked/dnb-dnb/trond-bentestuen/kjerstin-braathen/dnb-kutter-og-gir-boliglan-pa-to-minutter/2-1-215742>)

²⁸ DNBs årsrapport 2016, side 37 (<https://www.ir.dnb.no/press-and-reports/financial-reports#tab-group>)

²⁹ Nettavisen, 22. april 2020 (<https://www.nettavisen.no/okonomi/nordea-med-kjempeavtale---unio-medlemmer-far-superbetingelser/3423957068.html>)

³⁰ Nettavisen, 22. april 2020 (<https://www.nettavisen.no/okonomi/nordea-med-kjempeavtale---unio-medlemmer-far-superbetingelser/3423957068.html>)

Nordland, Troms eller Finnmark er avskåret fra å benytte seg av den fremforhandlede avtalen. Dette er en klar indikasjon på at markedet er nasjonalt, og uansett større enn lokalt.

I distriktene vil det stort sett over alt være en lokal sparebank som har en sterk markedsposisjon. Dette er historisk betinget og sier mindre om konkurransen om bankkundene i dag og fremover i tid. Den lokale sparebanken har gjerne vært til stede i over 100 år, og tidligere var den fysiske tilstedeværelsen viktig for å bygge opp kundemassen, da låneprosessene i atskillig større grad var manuelle, møtene mellom banken og lånekunden skjedde på bankens kontorer, og behandlingen av lånesøknaden forutsatte stor grad av lokalkunnskap, og kanskje også personlig kjennskap, for den enkelte bankrådgiver.

Det kan ikke være tvilsomt at disse lokale sparebankene både disiplinerer og disiplineres av de større bankene, og at disse utsetter hverandre for et betydelig konkurransepress. Dette konkurransepresset må alle bankene ta hensyn til i konkurransen om å beholde eksisterende kunder og vinne nye kunder.

Med bakgrunn i dette er Partene av den klare oppfatning at markedet for utlån til privatkunder er nasjonalt i utstrekning.

Som nevnt tok imidlertid Konkurransetilsynet i *DnB/Gjensidige-vedtaket* utgangspunkt i tall på fylkesnivå ved vurderingen av konkurransesituasjonen i de ulike markedene, og Konkurransetilsynet har i tidligere saker bedt om at det oppgis markedsinformasjon for lokale markeder. Dersom den tidligere fylkesinndelingen legges til grunn, vil overlappen i denne saken i all hovedsak være begrenset til tidligere Buskerud fylke.

Partene antar at det er dekkende å oppgi markedsdata for et nasjonalt marked, samt for hver av de tidligere fylkene Buskerud, Vestfold og Telemark, hvor Partene har det aller vesentligste av sine virksomheter.

6.2.3.3 Bedrifter

Hva gjelder lån til bedrifter, er Partene av den oppfatning at de samme hensynene som for privatkunder gjør seg gjeldende. Det er likevel noen nyanser.

Informasjon om et selskaps økonomi er tilgjengelig i selskapets regnskap og årsmeldinger. Samtidig vil andre ytre forhold være sentrale ved en kredittvurdering, for eksempel konjunkturer i bransjer og regioner. Dette er vurderinger man ikke trenger å sitte i den nærmeste by for å ta, men som fint kan gjøres sentralt, enten dette er i en større by i regionen, for eksempel i Skien, Sandefjord eller Drammen, eller utenfor regionen, for eksempel i Kristiansand, Stavanger eller Oslo.

Siden 2003 har det kommet flere avgjørelser fra EU-kommisjonen som tar utgangspunkt i at markedene for banktjenester til bedrifter, herunder også utlån, er nasjonale i utstrekning.³¹ Selv om Kommisjonen også i nyere praksis tar forbehold for at det under særlige omstendigheter kan tenkes at markedene i enkelte saker kan være mindre enn nasjonale, legger Kommisjonen i to av seneste sakene til grunn at "*the Commission considered the market for banking services offered to SMEs to be national in scope*",³² og at "*the markets for corporate banking products (including loans) are considered to be national in scope*".³³

³¹ Se blant annet sak M.4484 – *Danske Bank/Sampo Bank*

³² M.8553 – *Banco Santander / Banco popular Group*, avsnitt 21.

³³ M.8414 – *DNB – Nordea – Luminor Group*, avsnitt 45.

Dersom tilsynet skulle komme til at markedet for utlån til bedrifter er mindre en nasjonalt i utstrekning, er Partene, som for privatmarkedet, av den oppfatning at markedet uansett ikke kan avgrenses snevrere enn på fylkesnivå. Dersom markedet avgrenses snevrere enn dette vil det uansett være svært begrenset overlapp mellom Partenes virksomheter.

Partene fremholder likevel at markedet for utlån til bedrifter er nasjonalt i utstrekning.

I *DnB/Gjensidige-vedtaket* tok Konkurransetilsynet som nevnt utgangspunkt i tall på fylkesnivå ved vurderingen av konkurransesituasjonen i de ulike markedene. Tilsynet har i tidligere saker bedt om at det oppgis markedsinformasjon for lokale markeder.

Partene antar, som for privatmarkedet, at det er tilstrekkelig at det oppgis markedsdata for Norge, samt for hver av de tidligere fylkene Buskerud, Vestfold og Telemark, hvor Partene har sine respektive hovedvirksomheter. Som for privatmarkedet, og som tallene i kapittel 6.2.4 nedenfor viser, er det svært begrenset overlapp mellom Partenes virksomheter utenfor Buskerud dersom markedet avgrenses etter de tidligere fylkene.

6.2.4 Markedsandeler

Partenes markedsandeler vil avhenge av den geografiske avgrensningen av markedet.

I tillegg til tall for utlånsvolum målt i kroner, vil det samtidig være hensiktsmessig å oppgi data for antall registrerte pant, idet dette i større grad gir oppdaterte tall for Partenes virksomheter.

Selv om en oversikt over antall pant i fast eiendom direkte gjelder lån med sikkerhet i bolig, er Partene av den oppfatning at dette gir et godt bilde på de reelle markedsandelene i det samlede markedet for utlån til privatpersoner, særlig med hensyn til at det aller vesentligste av Partenes porteføljer for utlån til privatpersoner er nettopp utlån med pant i fast eiendom.³⁴ I tabellene nedenfor angis Partenes anslag hva gjelder totalmarkedet i de ulike geografiene, samt Partenes volumer og markedsandeler i de samme geografiene.

For utlån til privatpersoner har Partene beregnet sine markedsandeler både basert på utlånt volum, og basert på antall registrerte pantsettelsler i eiendomsregisteret. Bakgrunnen for at Partene har benyttet antall registrerte pant, er at dette gir oversikt over oppdaterte markedstall, i motsetning til når man beregner markedsandeler basert på eksisterende portefølje, som i realiteten bare viser historiske salg. Tabellene nedenfor viser markedsandeler basert på både antall registrerte pantsettelsler i eiendomsregisteret, og basert på utlånt volum.

Tabell 2 Partenes markedsandeler for utlån til privatpersoner fordelt på ulike geografiske avgrensninger, basert på antall pant³⁵

Antall pant ³⁶	SpareBank 1 Sørøst-Norge	SpareBank 1 Modum	Partene samlet	Totalmarked
---------------------------	--------------------------	-------------------	----------------	-------------

³⁴ Slik det blant annet er lagt til grunn i Konkurransetilsynets *Rapport om konkurransen i boligmarkedet* (2015), s. 10.

³⁵ Beregningene er basert på data fra Eiendomsverdi og Statistisk Sentralbyrå, tabell 08949.

³⁶ Partene har ikke tall som viser konkurrentenes markedsandeler basert på utlånt volum, men har slike tall for antall registrerte pant. Partene er av den oppfatning at markedsandeler basert på antall registrerte pant gir et beskrivende bilde av markedet. Tallene er hentet fra SSB, tabell 03222.

Geografi	Nye pant H1 2021	Samlet portefølje	Nye pant H1 2021	Samlet portefølje	Nye pant H1 2021	Samlet portefølje	Nye pant H1 2021	Samlet portefølje
Norge							100 % (101 883)	100 % (1 664 151)
Telemark							100 % (3 729)	100 % (59 411)
Buskerud							100 % (6 315)	100 % (83 004)
Vestfold							100 % (4 498)	100 % (75 475)

Tabell 3 Partenes markedsandeler for utlån til privatpersoner fordelt på ulike geografiske avgrensninger, basert på volum³⁷

Volum (MNOK)	SpareBank 1 Sørøst-Norge	SpareBank 1 Modum	Partene samlet	Totalmarked
Norge				100 % (3 202 785)
Telemark				100 % (88 336)
Buskerud				100 % (168 595)
Vestfold				100 % (148 977)

Partene har heller ikke eksakte tall som viser volumer for utlån til SMB, avgrenset mot store bedrifter. På fylkesnivå er Partene imidlertid av den oppfatning at volumene i statistikk fra SSB i all hovedsak omfatter utlån til små bedrifter, særlig fordi de aller fleste bedriftene i hvert av fylkene er SMB, og fordi lån til store bedrifter i stor grad finansieres i det internasjonale obligasjonsmarkedet, slik at disse volumene ikke gjenspeiles i statistikken på fylkesnivå. Partene oppfatter derfor at det for denne meldingen er tilstrekkelig å beregne markedsandeler for hele sin bedriftsportefølje, målt mot samlet utlånsvolum til bedrifter i de respektive fylkene.

³⁷ Tallene er basert på data fra Partene og fra Statistisk Sentralbyrå (tabell 10259), og omfatter utlån fra banker og kredittforetak til husholdninger.

Tabell 4 Partenes markedsandeler for utlån til bedrifter fordelt på ulike geografiske avgrensninger, basert på volum³⁸

Volum (MNOK)	SpareBank 1 Sørøst-Norge	SpareBank 1 Modum	Partene samlet	Totalmarked
Norge				100 % (1 853 350)
Telemark				100 % (23 853)
Buskerud				100 % (52 094)
Vestfold				100 % (36 543)

Som tallene i tabellene viser, er Partenes virksomhet i stor grad geografisk komplementære.

Dersom utlånsmarkedene avgrenses på fylkesnivå, vil det i praksis ingen reell overlapp i Vestfold og Telemark, idet Modum har svært små volumer her. At Modum overhodet har marginale utlånsvolum i Telemark og Vestfold er i all hovedsak en konsekvens av at enkelte kunder som tidligere har kunder benyttet Modum med utgangspunkt i Buskerud har flyttet til Telemark eller Vestfold og behold sin gamle bankforbindelse. Modum har ingen virksomhet lokalt i Telemark og Vestfold og utgjør ingen relevant konkurransekraft i dette området. Partene er derfor av den oppfatning at det kun er i Buskerud det er tale om noen reell overlapp.³⁹

Dersom markedene avgrenses større enn på fylkesnivå, vil det som beskrevet ovenfor være naturlig å ta utgangspunkt i Finanstilsynets geografiske regioninndeling ved deres identifisering av systemviktige finansforetak. Denne inndelingen angir seks regioner: Nord, Midt, Vest, Sør, Øst og Innlandet. Region Sør omfatter Agder-fylkene, Telemark og Vestfold, mens region Øst omfatter Buskerud, Oslo, Akershus og Østfold. Med en slik inndeling er det klart at Partenes markedsandeler vil være små, anslagsvis [REDACTED] i begge de relevante regionene.

I nasjonalt avgrensede markeder anslår Partene sine samlede markedsandeler å utgjøre omkring [REDACTED]

Dette understreker Partenes oppfatning av at Transaksjonen ikke i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse i noe relevant marked.

³⁸ Tallene er basert på data fra Partene og fra Statistisk Sentralbyrå (tabell 10259), og omfatter utlån fra banker og kredittforetak til ikke-finansielle foretak og ideelle organisasjoner.

³⁹ Som beskrevet ovenfor er Partene av den oppfatning at markedene må avgrenses videre enn på fylkesnivå, og at det – dersom markedene avgrenses på fylkesnivå – uansett ikke er noen reell overlapp mellom Partenes virksomheter i Telemark og Vestfold, idet Modum ikke er noen reell aktør i disse fylkene. Dersom Konkurransetilsynet likevel skulle mene at markedene må avgrenses på fylkesnivå, og at Modum er en reell aktør i disse fylkene, bes det om at Konkurransetilsynet lempet på kravene til innhold i en melding for de relevante markedene.

Markedene for utlån vil etter dette ikke være berørte markeder i konkurranserettslig forstand.

6.2.5 *Transaksjonens virkning på markedene*

Transaksjonen innebærer at Partene slår sammen sine virksomheter på de respektive markedene.

Som beskrevet ovenfor, er Partenes virksomheter i hovedsak geografisk komplementære, i den forstand at de har sine hovedvirksomheter i ulike fylker. Sammenslåingen vil gi den nye banken betydelige stordriftsfordeler, som gjør den nye banken i stand til å konkurrere enda hardere i alle markedene hvor Partene i dag er til stede.

Partenes største konkurrenter er både lokale og regionale sparebanker og store nasjonale banker. Alle disse er aktører som både før og etter Transaksjonen håndterer og konkurrerer om Partenes nåværende og potensielle kunder.

Ettersom valg av bank er av stor økonomisk betydning både for husholdninger og bedrifter, vil de fleste innhente tilbud fra flere konkurrerende banker. Dette gjelder særlig ved opptak av lån, da utgifter til dette typisk legger beslag på en vesentlig del av relevante budsjetter. I lys av digitaliseringsbølgen er også, som tidligere nevnt, eventuelle transportkostnader knyttet til å hente inn tilbud fra banker uten fysisk nærhet til kunden eliminert. Tilsvarende er bankens kostnader ved å betjene en kunde uavhengig av den geografiske avstanden til kunden.

Partene er dermed av den klare oppfatning at Transaksjonen ikke i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse i noe marked for utlån og finansiering.

6.2.6 *Ingen betydelig konkurransebegrensning*

Partene legger for denne saken til grunn at det eksisterer separate markeder for utlån til henholdsvis privatpersoner og bedrifter/SMB. Partene er av den oppfatning at disse markedene er nasjonale i utstrekning.

Tilsynet har i tidligere saker gitt uttrykk for at de relevante markedene kan være både regionale og lokale, og bedt Partene beskrive markedet for de ulike geografiene helt ned på lokalnivå. Partene har derfor gitt markedsdata på både nasjonalt nivå og på fylkesnivå.

Dersom utlånsmarkedene avgrenses videre på fylkesnivå, vil det i svært begrenset grad være overlapp mellom Partenes virksomheter, idet hver av Partene har markedsandeler under [REDACTED] i den annen Parts hjemfylke(r), og som beskrevet ovenfor er Partene av den oppfatning at de ikke er reelle aktører eller konkurrenter i hverandres hjemfylke(r). Dersom markedene avgrenses større enn på fylkesnivå, for eksempel i tråd med Finanstilsynets regioninndeling, er det klart at Partenes samlede markedsandeler fremdeles vil være små, og anslagsvis [REDACTED]. I et nasjonalt marked vil Partene være små aktører, og ha samlede markedsandeler i de ulike utlånsmarkedene på ca. [REDACTED].

På denne bakgrunn er Partene av den oppfatning at Transaksjonen ikke i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse i noe utlånsmarked.

6.3 Innskudds- og kontotjenester

6.3.1 Overordnet om markedet

Tjenester for innskudds- og kontotjenester omfatter i hovedsak ulike tjenester knyttet til kontohold, herunder først og fremst ulike bruks- og sparekontoer. Den største forskjellen på de ulike kontoene er renten. En brukskonto vil ofte være den kontoen kunden benytter for innskudd, for eksempel i form av lønn, og for betaling av både regninger og kortbetalinger. Her vil renten ofte være lav, gjerne 0 %. Sparekontoer er ment for kortere eller lengre sparing, og er vanligvis ikke gjenstand for like stor trafikk som en brukskonto. Her kan det også være restriksjoner på hvor mange gebyrfrie uttak kunden har. Her vil også renten ofte være noe høyere enn for brukskontoer. Bedrifter vil vanligvis ikke ha sparekontoer, men heller ulike former for lønns- og skattetrekkskontoer.

De ulike innskudds- og kontotjenestene etterspørres av både privatpersoner, bedrifter og offentlig forvaltning.

Det er lave kostnader for kunden å bytte leverandør av disse tjenestene. I tillegg er den tekniske leveransen av de ulike typene kontoer de samme, og en tilbyder en én type konto vil alltid kunne tilby en annen type konto. Mulighetene for å utøve markedsrett i et marked for innskudd og kontotjenester er derfor små.⁴⁰

6.3.2 Produktmarkedet

6.3.2.1 Overordnet

Med bakgrunn i denne beskrivelsen av markedet, og med hensyn til at virksomhetsoverdragelsen åpenbart ikke medfører et konkurranseproblem innen noen tenkelige segmenter for slike tjenester, er Partene av den oppfatning at det er tilstrekkelig å avgrense et overordnet marked for innskuddstjenester.

Mange vurderingstema vil være like som for utlån, idet en kunde ofte kjøper låne- og innskuddstjenester fra samme bank. Kundene står imidlertid fritt til å kjøpe tjenestene separat, og levering av innskuddstjenester krever i begrenset grad kjennskap til eller vurdering av kunden eller kundens virksomhet, utover eventuell identitets- og hvitvaskingskontroll.

6.3.2.2 Tjenester

Innskudds- og kontotjenester innebærer ulike tekniske tjenester knyttet til innskudd og oppbevaring av kontopenger.

6.3.2.3 Kunder

Begge Partene tilbyr innskudds- og kontotjenester til privatpersoner, bedrifter og offentlig forvaltning.

De ulike kundetyper har som beskrevet ovenfor ulike behov knyttet til innskudd og kontobruk. En privatperson har gjerne en lønns- og regningskonto og en sparekonto. Enkelte har i tillegg fonds- og aksjehandelskontoer. Bedrifter har behov for kontoer knyttet til inn- og utgående betalinger, skatt og lønn. Disse har i begrenset grad bruk for spare- eller fondskontoer. Kunder fra offentlig forvaltning har i stor grad samme behov som en bedrift,

⁴⁰ Dette er i tråd med Konkurransetilsynets vurderinger i DNB/Gjensidige-vedtaket, s. 58.

men kjøper ofte inn slike tjenester gjennom anbudskonkurranser, hvilket i noen grad skiller dem fra bedriftskundene.

Partene skiller i sin virksomhet mellom innskudd fra henholdsvis privatpersoner og bedrifter, og er av den oppfatning at innskudd og kontotjenester til henholdsvis privatkunder og bedriftskunder kan anses å utgjøre separate markeder.

De største bedriftene kjøper i stor grad komplette og kompliserte banktjenester fra de største bankene. Partene har, som i markedet for utlån, få eller ingen store bedrifter som kunder i dette markedet.

Hva gjelder skillet mellom bedrifter og offentlig forvaltning er dette mer utydelig, da selve tjenestene som leveres i stor grad er de samme, og det først og fremst er anskaffelsen som skiller de to kundetyper. For denne meldingens vedkommende er Partene av den oppfatning at det ikke er nødvendig å ta endelig stilling til hvorvidt innskudds- og kontotjenester til henholdsvis bedrifter og offentlig forvaltning inngår i samme marked, eller om det utgjør to separate markeder, idet Transaksjonen uansett ikke vil ha konkurransebegrensende virkninger i noe relevant marked.

For ordens skyld vil Partene likevel oppgi separate tall for hver av de tre kundegruppene.

6.3.2.4 Konklusjon

Partene har overlappende virksomhet i markedene for innskudd og kontotjenester til henholdsvis privatpersoner, bedrifter og offentlig forvaltning.

6.3.3 Geografisk markedsavgrensning

Med bakgrunn i den beskrivelsen av markedet som er gitt ovenfor, er Partene av den oppfatning at markedene for innskudd- og kontotjenester er nasjonale i utstrekning.

Partene er uansett av den oppfatning at det ikke er nødvendig å ta endelig stilling til den geografiske utstrekningen av det relevante markedet, idet Partene vil være svært små aktører i et nasjonalt marked, og det ikke vil være noen reell overlap mellom Partenes virksomheter ved snevrere geografiske markedsavgrensninger, for eksempel på fylkesnivå. Den geografiske markedsavgrensningen vil dermed ikke ha innvirkning på konklusjonen i saken.

6.3.4 Markedsandeler

Tabell 5 Innskudd fra privatpersoner⁴¹

Volum (MNOK)	SpareBank 1 Sørøst-Norge	SpareBank 1 Modum	Samlet	Totalmarked
Norge				100 % (1 474 679)

⁴¹ Tallene for totalmarkedene er hentet fra SSBs tabell 10254, og omfatter innskudd til banker fra husholdninger.

Telemark		100 % (45 025)
Buskerud		100 % (77 868)
Vestfold		100 % (62 921)

Tabell 6 Innskudd fra bedrifter⁴²

Volum (MNOK)	SpareBank 1 Sørøst- Norge	SpareBank 1 Modum	Samlet	Totalmarked
Norge				100 % (1 185 523)
Telemark				100 % (17 523)
Buskerud				100 % (40 979)
Vestfold				100 % (27 541)

⁴² Tallene for totalmarkedene er hentet fra SSBs tabell 10254, og omfatter innskudd til banker fra ikke-finansielle foretak og ideelle organisasjoner.

Tabell 7 Innskudd fra offentlig forvaltning⁴³

Volum (MNOK)	SpareBank 1 Sørøst-Norge	SpareBank 1 Modum	Samlet	Totalmarked
Norge				100 % (179 353)
Telemark				100 % (4 336)
Buskerud				100 % (7 948)
Vestfold				100 % (5 884)

6.3.5 Transaksjonens virkning i markedet

Transaksjonen innebærer at Partene slår sammen sin virksomhet i markedene for konto- og innskuddstjenester til de ulike kundegruppene.

Som tabellene ovenfor viser, har Partene små markedsandeler både i et nasjonalt avgrenset marked. Den største overlappen målt i volum er i Buskerud, hvor inkrementet ved Transaksjonen er [REDACTED], og hvor Partene har samlede markedsandeler mellom [REDACTED], avhengig av kundegruppe. I de øvrige områdene er det i praksis ingen overlapp mellom Partenes virksomheter, og inkrementet svært lite, ca. [REDACTED], avhengig av kundegruppe.

Som beskrivelsen viser er inkrementet ved Transaksjonen svært lite, uavhengig av om markedene avgrenses nasjonalt eller på fylkesnivå. Dersom markedene avgrenses på fylkesnivå, foreligger det uansett liten eller ingen overlapp mellom Partenes virksomheter.⁴⁴

6.3.6 Ingen betydelig konkurransebegrensning

Som beskrevet ovenfor, er Partene av den oppfatning at det eksisterer separate markeder basert på kundetype, og at alle markedene er minst nasjonale i utstrekning.

Med nasjonal avgrensning har Partene små markedsandeler, og anslår at samlet markedsandel ligger rett over [REDACTED] for innskudd fra privatpersoner, og under [REDACTED] for innskudd fra henholdsvis bedrifter og fra offentlig forvaltning. Dersom markedene avgrenses i tråd med regioninndelingen til Finanstilsynet, anslår Partene at de har samlede markedsandeler i hver av de relevante regionene under [REDACTED]. Tallene på fylkesnivå viser samtidig at Partenes virksomhet i all hovedsak er geografisk komplementære, og at inkrementene er svært små.

⁴³ Tallene for totalmarkedene er hentet fra SSBs tabell 10254, og omfatter innskudd til banker fra offentlig forvaltning.

⁴⁴ Som beskrevet ovenfor er Partene av den oppfatning at markedene må avgrenses videre enn på fylkesnivå, og at det – dersom markedene avgrenses på fylkesnivå – uansett ikke er noen reell overlapp mellom Partenes virksomheter i Telemark og Vestfold, idet Modum ikke er noen reell aktør i disse fylkene. Dersom Konkurransetilsynet likevel skulle mene at markedene må avgrenses på fylkesnivå, og at Modum er en reell aktør i disse fylkene, bes det om at Konkurransetilsynet lempet på kravene til innhold i en melding for de relevante markedene.

Partenes markedsandeler i et nasjonalt marked vil altså være ubetydelig. Samtidig viser tallene på fylkesnivå at i den grad det er noen overlapp mellom Partenes virksomheter, er dette i Buskerud, men at inkrementet og den samlede markedsandelen her er lav. Konkurransetrykket Partene imellom må altså anses å være lite.

Samtidig er det et betydelig antall konkurrenter som vil fortsette å utøve et betydelig konkurransepress på Partene, både nasjonalt og i bankenes hjemfylker. Dette understrekes av at levering av kontotjenester ikke forutsetter noen inngående vurdering av den enkelte kunden, utover identifisering og hvitvaskingsscreening, og åpning av konto tilbys av de aller fleste banker som rene internettløsninger, uten at det skjer noen manuell behandling. Byttekostnadene for den enkelte kunde altså er lave, og muligheten for å utnytte eventuell markedsrett er svært begrenset.

Sett hen til at de samlede markedsandelene er svært lave og at inkrementet er ubetydelig, vil Transaksjonen uansett ikke i betydelig grad hindre effektiv konkurranse i markedene for innskudd og kontotjenester.

6.4 Betaling

6.4.1 Overordnet om markedet

Etterspørre av betalings tjenester er privatpersoner, bedrifter og offentlig forvaltning som har behov for å overføre penger fra egen bankkonto til en annens bankkonto, eller å motta betaling fra en annens bankkonto. Tilnærmet alle privatpersoner, bedrifter og aktører fra offentlig forvaltning i Norge er kunder i dette markedet.

Kunden vil ha behov for ulike betalingsløsninger i ulike situasjoner, men de ulike betalingsløsningene vil i stor grad være delvis substituerbare. Ved betaling i butikk kan kunden stort sett alltid benytte kontanter, betalingskort, og mobilbetaling. Volumet på kontantbetaling har imidlertid falt over flere år, og koronakrisen har akselerert denne utviklingen. Ved enkelte butikkjøp kan kunden velge kredittbetaling, for eksempel ved at betalingen utsettes og fordeles over en gitt periode, eller at kunden mottar faktura som betales i sin helhet på et senere tidspunkt. I slike tilfeller vil både kontant betaling, kortbetaling, mobilbetaling og nettbank være alternative betalingsløsninger. Ved større betalinger vil kontooverføring nesten alltid være den foretrukne betalingsløsningen.

Disse betalingsløsningene tilbys av en rekke ulike aktører, herunder først og fremst banker, kredittinstitusjoner og teknologiselskaper. Banker, herunder både Sørøst og Modum, utsteder betalingskort, tilbyr kontantuttak, fakturabetaling via nettbank osv. Kredittselskaper, som for eksempel IKANO og Bank Norwegian, tilbyr kredittkort som kan benyttes ved kortbetaling, og som kan legges inn i mobilbetalingsløsninger og benyttes til mobilbetaling. Noen av disse tilbyr også fakturabetaling via egne nett- eller mobilløsninger. Teknologiselskaper, som for eksempel Apple, Klarna, Vipps og PayPal, tilbyr ulike typer betalingsløsninger, herunder både mobilbetalingsløsninger og løsninger for betaling på internett. Mobilbetalingsløsninger fungerer enten ved at man legger inn et betalingskort i løsningen, slik at mobiltelefonen fungerer som et betalingskort, eller ved at mobilbetalingsløsningen er koblet direkte til kundens bankkonto, slik at en betaling gjennomføres som en konto til konto-betaling.

Markedet for betalingsløsninger har vært i betydelig utvikling de senere årene, særlig med hensyn til den økte digitaliseringen, og ny regulering som åpner markedet for alternative betalingstilbydere. Her er EUs

betalingsdirektiv PSD2 særlig relevant, som blant annet åpner for at tredjepartsaktører kan få tilgang til en bankkundes betalingskonti for bruk i ulike betalingsløsninger.⁴⁵

Partene er av den oppfatning at de fleste lånekunder kjøper betalingsløsninger i den banken de også er lånekunde i. Dette er i tråd med Konkurransetilsynets uttalelser i DNB/Gjensidige-vedtaket.⁴⁶ Konkurransen om å tilby betalingsløsninger til bedrifter og personkunder må derfor ses i sammenheng med konkurransen om å tilby andre finansielle tjenester, herunder særlig utlån, men også innskudd og kontotjenester.

Det er likevel vesentlige ulikheter mellom utlånsmarkedene og markedet for betalingstjenester, særlig med hensyn til at salg av betalingstjenester ikke på samme måte forutsetter en inngående vurdering av den enkelte kunde. I så måte er det større sammenheng mellom markedet for betalingstjenester og markedet for innskudd- og kontotjenester. Samtidig velger mange kunder å ha flere leverandører av betalingsløsninger. Dette vises blant annet ved at man i mange fysiske butikker og nettbutikker kan velge mellom et utvalg av betalingsløsninger, herunder for eksempel bankkort/BankAxept, Vipps, Klarna, PayPal og ApplePay. Klarna tilbyr videre både umiddelbar betaling med kort eller fra konto, samt fakturabetaling.

Selve betalingen skjer i hovedsak enten som kredittbetalinger eller som debetbetalinger. Ved kredittbetalinger oppstår det et kredittforhold mellom betaleren og den institusjonen som har ytt kreditt ved betalingen. Debetbetaling forutsetter at kunden har en konto med penger som beløpet kan trekkes fra. Muligheten for å opprette konto og gjøre innskudd er beskrevet i kapittel 6.3 ovenfor. Markedsbeskrivelsen og konkurransesituasjonen vil dermed også henge nært sammen med markedet for innskudd. Som beskrevet ovenfor kan kundene i innskuddsmarkedet i utgangspunktet henvende seg til en hvilken som helst bank for å opprette konto og foreta innskudd. Dette innebærer i de fleste tilfeller at kunden også får utstedt betalingskort fra den aktuelle banken, eller får anledning til å betale via nettbank eller en annen betalingsløsning.

Samtidig tilbys betalingsløsninger som nevnt av en rekke andre aktører, herunder særlig kredittselskaper og teknologiselskaper. Dette innebærer at markedet for betalingsløsninger også omfatter aktører som ikke er aktive i innskudds- og kontomarkedet.

Markedet for betalingsløsninger har som nevnt vært gjenstand for en betydelig utvikling de senere årene. Den raske digitaliseringen og den nye reguleringen har gjort at internasjonale teknologigigantene, som Apple og Google, har utviklet egne betalingsløsninger. Samtidig har som kjent de fleste norske banker gått sammen om å utvikle og tilby Vipps, som nå utgjør mobilbetalingsløsningen Vipps, i tillegg til identifiseringstjenesten BankID, og betalingssystemet BankAxept.⁴⁷

6.4.2 Produktmarkedet

Med bakgrunn i den beskrivelsen av markedet som er gitt ovenfor, er Partene av den oppfatning at det eksisterer et samlet marked for betalingsløsninger, men at det kan tenkes ulike segmenteringer av dette markedet.⁴⁸ Med hensyn til at Transaksjonen åpenbart ikke medfører et konkurranseproblem innen noen

⁴⁵ Såkalte *Payment Initiation Service Providers* ("PISP").

⁴⁶ Vedtaket, s. 58.

⁴⁷ For mer informasjon om Vipps, se <https://vipps.no/>.

⁴⁸ Konkurransetilsynets vedtak V2018-18 *Vipps AS – BankAxept AS – BankID Norge AS*, kapittel 5.2.5, s. 22.

tenkelige segmenter for betaling, er Partene av den oppfatning at det for denne saken ikke er nødvendig å foreta noen ytterligere avgrensning av markedet.

6.4.3 Geografisk markedsavgrensning

Med bakgrunn i den beskrivelsen av markedet som er gitt ovenfor, er Partene av den oppfatning at markedet for betaling er minst nasjonalt i utstrekning. Et slikt standpunkt er lagt til grunn både i DNB/Gjensidige-vedtaket,⁴⁹ og i Konkurransetilsynets vedtak V2018-18 Vipps AS – BankAxept AS – BankID Norge AS.⁵⁰

Partene er uansett av den oppfatning at det ikke er nødvendig å ta endelig stilling til den geografiske utstrekningen av det relevante markedet, idet det uansett er tale om nasjonale eller internasjonale markeder, og det ikke vil ha innvirkning på konklusjonen i saken, idet Partenes markedsandeler selv i et nasjonalt marked vil være ubetydelige.

6.4.4 Markedsandeler

Partene har til sammen utstedt ca. [REDACTED] betalingskort,⁵¹ og Partenes betalingskunder gjennomførte til sammen omtrent [REDACTED] kortbetalinger i 2020. I Norge er det til sammen utstedt ca. 12,8 millioner betalingskort, og nordmenn gjennomførte ca. 2,4 milliarder kortbetalinger i 2020.⁵² Dette innebærer at Partenes samlede markedsandel er ca. [REDACTED] % målt etter antall utstedte bankkort, og ca. [REDACTED] % målt etter antall kortbetalinger.

Partenes markedsandel i et potensielt samlet nasjonalt marked for betalingstjenester er altså ubetydelig, og uansett under 3 %.

6.4.5 Transaksjonens virkning på markedet

Transaksjonen innebærer at Partene slår sammen sin virksomhet i markedet for betalingstjenester.

Som tallene ovenfor viser er Partene både hver for seg og samlet svært beskjedne aktører i markedet for betaling.

Markedet for betaling vil dermed ikke være et berørt marked i konkurranserettslig forstand.

6.4.6 Ingen betydelig konkurransebegrensning

Sett hen til at de samlede markedsandelene er svært lave, at inkrementet er svært lite, og at det finnes et betydelig antall store aktører i dette markedet, vil Transaksjonen åpenbart ikke i betydelig grad hindre effektiv konkurranse i markedet for betalingstjenester.

⁴⁹ Se vedtaket kapittel 9.5.2, s. 60.

⁵⁰ Dette er også lagt til grunn i Konkurransetilsynets vedtak V2018-18 Vipps AS – BankAxept AS – BankID Norge AS, kapittel 5.3.1, s. 23.

⁵¹ Sørøst har utstedt [REDACTED] betalingskort, og Sørøsts kunder gjennomfører ca. [REDACTED] årlige kortbetalinger, mens Modum har utstedt [REDACTED] betalingskort, og Modums kunder gjennomfører ca. [REDACTED] årlige kortbetalinger.

⁵² Memo fra Norges Bank, s. 5 og 9 (https://www.norges-bank.no/contentassets/b29d4d26c2f34625917b06392f44021d/memo_2_21_betalingsformidling.pdf?v=05/19/2021161656&ft=.pdf)

6.5 Fysiske tjenester

Selv om nettbank og kontopenger utgjør de taller vesentligste av Partenes pengehåndtering, tilbyr Partene enkelte fysiske tjenester til kunder i sine respektive virksomhetsområder. Dette gjelder først og fremst kontanthåndtering, herunder minibanker og nattsafer/innskuddsautomater, som er stedbundne tjenester som leveres lokalt.⁵³

Begge Partene har utplasserte minibanker i sine virksomhetsområder. Dette er en tjeneste som i stor grad leveres utenfor bankenes filialer, og som ikke er avhengig av personell fra banken, idet tjenestene for drift av minibankene er satt ut til tredjeparter, som for eksempel Nokas. Uttak kan dessuten foretas både i butikker og på postkontorer, så det er klart at Transaksjonen ikke innebærer noen konkurranseskade i et eventuelt marked for uttak av kontanter.

Når det gjelder kontanthåndtering for bedrifter, er heller ikke dette tjenester som utføres av Partene direkte, men av tredjeparter, som enten har en avtale med banken, eller med kunden direkte. Dette innebærer at disse tjenestene kan leveres uten at en bank selv er fysisk til stede – det er tilstrekkelig å inngå avtale om slike tjenester med tredjepart. Transaksjonen innebærer ingen konkurranseskade i et eventuelt marked for kontanthåndtering til bedrifter. Dette understrekes ved at de fleste betalingstransaksjoner i dag skjer elektronisk ved bruk av bankkort, slik at behovet for kontanter og kontanthåndtering er marginalt sammenlignet med tidligere. Ingen av Partene tilbyr således tradisjonell kontanthåndtering, og Partene har ikke lenger en kassefunksjon. Automatene og nattsafene håndteres i hovedsak av Nokas.

Oppsummeringsvis er det klart at Transaksjonen ikke medfører noen konkurranseskade i markedene for slike fysiske tjenester, og Partene anser det ikke nødvendig å beskrive markedene for disse tjenestene nærmere.

6.6 Forsikring

6.6.1 Innledning

Begge Partene formidler forsikringer for Fremtind Forsikring AS ("**Fremtind**"), som er SpareBank 1-alliansen og DNBs felles forsikringsselskap. Partene har eierandeler i Fremtind via Samarbeidende Sparebanker AS.

Ingen av Partene er "eiere" av den enkelte forsikringskunde - eieren av kundeforholdet er Fremtind. Partene opptrer som distributører av forsikringsavtaler for Fremtind, og mottar provisjon ved salg av slike avtaler, samt løpende provisjon for omsetning på disse avtalene.

Partenes virksomheter innebærer altså distribusjon av forsikring på vegne av Fremtind.

6.6.2 Overordnet om markedet

Overordnet kan det skilles mellom skadeforsikringer og livsforsikringer.

⁵³ For fullstendighetens skyld nevnes at Sørøst tilbyr bankbokser på sine kontorer i Sandefjord, Larvik, Horten, Kongsberg, Nøtterøy og Skien, mens Modum tilbyr bankbokser på sitt kontor i Vikersund. Bankbokser må anses å være en utdøende tjeneste, og Transaksjonen kan uansett ikke anses å medføre noen vesentlig begrensning i konkurransen i et potensielt marked for bankbokser.

Skadeforsikring kan dekke både ting- og personskader gjennom engangserstatninger, og er vanligvis avgrenset til ettårige forsikringsavtaler som normalt fornyes automatisk hvert år. Avtaler løper til de blir sagt opp av en av avtalepartene.

En livsforsikring gir normalt en engangsutbetaling ved uførhet eller dødsfall, men kan også innebære løpende utbetaling ved uførhet. Livsforsikringer er langsiktige avtaler, og kan være kollektive gjennom arbeidsgiver eller være tegnet på individuelt nivå.

Levering av forsikringstjenester forutsetter kun en skjematisk vurdering av den enkelte kunden, og selges i all hovedsak over internett eller via telefon. Prosessen ved opprettelse av et forsikringsforhold skjer ved at kunden bestiller de ønskede forsikringene, for deretter å gi person- og eventuelt helseopplysninger for det eller den som skal forsikres. Alle forsikringsselskaper tilbyr denne tjenesten elektronisk, og det er grunn til å tro at så godt som alle forsikringsforhold inngås uten fysiske møter mellom kunden og leverandøren.

Begge typene forsikring etterspørres av både privatpersoner og bedrifter.

6.6.3 Produktmarkedet

Med bakgrunn i beskrivelsen som er gitt ovenfor, er Partene av den oppfatning at skadeforsikring og livsforsikring utgjør to separate markeder. Dette er i tråd med praksis fra både Konkurransetilsynet og EU-kommisjonen.⁵⁴

Kommisjonen har tidligere holdt åpent hvorvidt markedet for skadeforsikring kan tenkes segmentert basert på forsikringsobjekt, jf. også Konkurransetilsynets praksis.⁵⁵ Konkurransetilsynet har tidligere også lagt til grunn at individuelle livsforsikringer inngår i et større sparemarked.⁵⁶

Selv om det kan tenkes ulike segmenter av både skade- og livsforsikring, er Partene av den oppfatning at noen nærmere avgrensning av markedene ikke er nødvendig i den foreliggende saken, idet dette uansett ikke vil ha noen virkning på konklusjonen i saken.

I det videre tas det derfor utgangspunkt i at det eksisterer overordnede markeder for henholdsvis skade- og livsforsikring.

6.6.4 Geografisk markedsavgrensning

Aktørene som tilbyr forsikringstjenester er nasjonale og internasjonale aktører, og kundene kan kjøpe forsikringstjenester uavhengig av leverandørens geografiske tilholdssted. Med bakgrunn i den beskrivelsen av markedet som er gitt ovenfor, er Partene av den oppfatning at markedene for forsikring er minst nasjonale i utstrekning.⁵⁷

⁵⁴ Se blant annet forutsetningsvis Konkurransetilsynets Rapport om skadeforsikring, Konkurransetilsynets skriftserie 2/2006 og EU-kommisjonens Case M.9056 – Generali CEE / AS

⁵⁵ Case M.9056 – Generali CEE / AS, og Konkurransetilsynets Rapport om skadeforsikring,

⁵⁶ Vedtak C2001-63 DNB og Gjensidige Nor – vedtak om inngrep mot fusjon

⁵⁷ Case M.9056 – Generali CEE / AS.

6.6.5 Markedsandeler

6.6.5.1 Skadeforsikring

Ifølge tall fra Finans Norge, hadde Fremtind en markedsandel på 14,1 % i 2020.⁵⁸

Begge Partenes markedsandeler inngår i tallene for Fremtind, og er følgelig atskillig lavere. Partenes samlede markedsandel er altså ubetydelig, og anslagsvis under [REDACTED].⁵⁹

6.6.5.2 Livsforsikring

Ifølge tall fra Finans Norge, har SpareBank 1-bankene en markedsandel på 7,0 %, basert på premieinnbetalinger.⁶⁰

Partenes individuelle markedsandeler inngår i tallene for SpareBank 1, og er følgelig betydelig lavere. Partenes samlede markedsandel innen livsforsikring er altså forsvinnende liten, og anslagsvis godt under [REDACTED].⁶¹

6.6.6 Transaksjonens virkning på markedet

Transaksjonen innebærer at Partene slår sammen sin virksomhet innen formidling av forsikringer på vegne av felleseide Fremtind, og at Partenes indirekte eierskap i Fremtind gjennom eierskapet i SamSpar kombineres.

6.6.7 Ingen betydelig konkurransebegrensning

Som beskrivelsen over viser, vil Partenes markedsandeler i begge disse markedene være ubetydelige, og ingen av markedene vil være berørte markeder i konkurranserettslig forstand.

Sett hen til at de samlede markedsandelene er svært lave, og at det eksisterer et betydelig antall store aktører i begge markedene, er det klart at Transaksjonen ikke i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse i noen av forsikringsmarkedene.

Disse markedene vil derfor ikke være gjenstand for nærmere beskrivelser i denne meldingen.

6.7 Fond

Fra og med 28. mai 2021 ble fondkundene overført fra allianse-selskapet SpareBank 1 Verdipapirservice AS til den enkelte allianse-bank.

Det skilles mellom (i) forvaltning av fond, og (ii) distribusjon av fond til kunder.

Forvaltning av fond innebærer at den aktuelle forvalteren forvalter penger på vegne av investorer som har satt inn penger i det aktuelle fondet, mens distribusjon av fond til kunder innebærer å gjøre et utvalg fond tilgjengelig for investeringer fra kunder.

⁵⁸ <https://www.finansnorge.no/statistikk/skadeforsikring/markedsandeler/>

⁵⁹ Til sammenligning var Gjensidiges markedsandel 25,6 %, og If Skadeforsikrings markedsandel 21,1 %.

⁶⁰ <https://www.finansnorge.no/statistikk/livsforsikring/statistikk-og-nokkeltall-for-livsforsikring-og-pensjon-2019/premieinnbetalinger2/>

⁶¹ Til sammenligning var KLPs gjennomsnittlige markedsandel i 3. kvartal 2019 36,85 %.

Overordnet finnes det tre typer fond: Aksjefond, rentefond og kombinasjonsfond. Et aksjefond består av eierandeler i flere selskaper, mens et rentefond består av eierandeler i rentebærende papirer. Kombinasjonsfond består i hovedsak av en blanding mellom eierandeler i aksjer og eierandeler i rentebærende papirer.

Videre skilles det mellom aktivt og passivt forvaltede fond. Et aktivt fond har en forvalter eller et team som på vegne av kunden bestemmer hvilke aksjer eller verdipapirer som skal kjøpes og selges, mens et passivt fond (også kalt indeksfond) består av samme portefølje over tid, uten at aksjer i porteføljen kjøper eller selges.

Når en kunde investerer i et fond, overlater kunden til forvalteren av det aktuelle fondet å foreta investeringer på vegne av kunden, fremfor at kunden handler verdipapirer på egenhånd. Kostnaden for kunden er vanligvis knyttet til et engangsbeløp når kunden kjøper andeler i det aktuelle fondet, og/eller en løpende kostnad beregnet som en prosentandel av det investerte beløpet. Kostnaden vil variere fra fond til fond, og generelt vil aktivt forvaltede fond ha en høyere kostnad enn passive fond.

Banker har i hovedsak to typer inntekter fra fondstjenestene. For det første tilbyr enkelte banker forvaltning av fond, slik dette er beskrevet ovenfor. Dette gjelder blant annet DNB, som tilbyr egne forvaltede fond. For det annet kan den enkelte bank ha provisjonsinntekter fra salg av fondstjenester. Dette innebærer kort fortalt at dersom en bank får en kunde til å investere i et gitt fond, vil banken kunne få provisjonsinntekter fra fondet, typisk basert på fondets inntekter fra kunden.

SpareBank 1-alliansen tilbyr forvaltning av fond gjennom SpareBank 1 Markets AS og Odin Forvaltning AS. Samtidig tilbyr SpareBank 1-alliansen via sine banker en plattform som lar kunden investere i fond (og andre verdipapirer), både fra Odin Forvaltning og et stort utvalg andre tilbydere av fond. De største aktørene innen slik forvaltning i Norge er DNB Asset Management, Nordea Funds og Storebrand Asset Management.⁶²

Verken Sørøst eller Modum tilbyr forvaltning av fond på vegne av kunden, men distribuerer fond via SpareBank 1-alliansens plattform. Plattformen lar kunden investere i et bredt utvalg av fond, og Partene får inntekter fra fondskundene i form av formidlingshonorar.

Det finnes et stort antall slike plattformer som kunden kan benytte for å investere i fond. Herunder tilbyr de aller fleste norske banker slike plattformer, i tillegg til frittstående aktører som Nordnet. Tilbudet av slike plattformer til kunder er minst nasjonalt i utstrekning, og sannsynligvis internasjonalt, idet også utenlandske aktører er tilgjengelige alternativer for norske kunder.

Sørøsts fondskunder har en samlet forvaltningskapital på ca. [redacted] kroner, mens Modums kunder har en samlet forvaltningskapital på ca. [redacted] kroner. Ifølge tall fra Verdipapirfondenes Forening (VFF) har norske personkunder en samlet forvaltningskapital på 363 000 millioner kroner.⁶³ Målt etter forvaltningskapital har hver av Partene altså markedsandeler i et tenkt nasjonalt marked på henholdsvis ca. [redacted] og [redacted] %.

Det er dermed åpenbart at Transaksjonen ikke i betydelig grad hindrer effektiv konkurranse i dette markedet.

Partene anser det ikke nødvendig å beskrive markedet for disse tjenestene nærmere.

⁶² <https://vff.no/historisk-statistikk#2020>

⁶³ <https://vff.no/news/2021/fortsatt-stor-interesse-for-aksjefond-blant-personkundene>

6.8 Eiendomsmegling

6.8.1 Innledning

Sørøst tilbyr eiendomsmegling gjennom datterselskapene EiendomsMegler 1 BV AS (100 %), EiendomsMegler 1 Telemark AS (51 %) ⁶⁴ (samlet omtalt som "**EM1 Sørøst**") og Z Eiendom AS (60 %) ⁶⁵ ("**Z Eiendom**"), mens Modum tilbyr eiendomsmegling gjennom datterselskapet EiendomsMegler 1 Modum AS (100 %) ("**EM1 Modum**").

De respektive selskapene har i all hovedsak virksomhet innen megling av nye og brukte boliger og fritidsboliger.

Sørøst tilbyr også megling av næringseiendom. Modum tilbyr i utgangspunktet ikke megling av næringseiendom. ⁶⁶ Dette markedet vil derfor ikke være gjenstand for nærmere beskrivelser i denne meldingen.

EM1 Sørøst har 14 kontorer med til sammen over 80 ansatte fordelt på de største byene i Buskerud, Telemark og Vestfold: Drammen, Lier, Mjøndalen, Kongsberg, Larvik, Sandefjord, Horten, Holmestrand, Porsgrunn, Skien, Bamble, Ulefoss, Bø og Notodden. Z Eiendom har 2 kontorer med til sammen 17 ansatte i Tønsberg og på Nøtterøy. EM1 Sørøst og Z Eiendom omsatte til sammen [REDACTED] eiendommer i 2020.

EM1 Modum har tre kontorer med til sammen rundt 30 ansatte fordelt på tre av de største byene i sitt markedsområde: Øvre Eiker, Modum og Drammen. EM1 Modum omsatte [REDACTED] eiendommer i 2020.

6.8.2 Produktmarkedet

Produktmarkedet for eiendomsmegling omfatter bistand ved kjøp og salg av fast eiendom, herunder markedsføring, innhenting av data og offentlig informasjon, gjennomføring av visninger, oppfølging av mulige interessenter, gjennomføring av budrunde, og etterarbeider etter gjennomført salg, herunder inngåelse av kontrakt, oppgjør, betaling og tinglysing av skjøte.

Produktet etterspørres av både privatpersoner og næringsdrivende som skal kjøpe eller selge eiendom.

Partene er av den oppfatning at megling av private eiendommer og megling av næringseiendommer utgjør separate markeder, da tjenestene i stor grad baserer seg på ulike faktiske kvalifikasjoner hos meglerne, og det i begrenset grad er verken tilbuds- og etterspørselssubstitusjon mellom de to tjenestene. Megling av henholdsvis privatboliger og fritidsboliger antas å inngå i samme produktmarked, da det i praksis er en glidende overgang mellom hva som anses å utgjøre en privatbolig og hva som anses å utgjøre en fritidsbolig, og megling av privatboliger og fritidsboliger i all hovedsak både tilbys av de samme aktørene og etterspørres av de samme kundene. Videre er selve meglertjenestene i seg selv de samme, uavhengig av om det er en fritidsbolig eller en privatbolig som megles.

For denne konkurransemeldingen er det imidlertid ikke nødvendig å ta endelig stilling til det relevante produktmarkedsavgrensningen, idet Transaksjonen uansett ikke vil medføre noen betydelig konkurransebegrensning.

⁶⁴ De siste 48,998 % eies av Skien Boligbyggelag.

⁶⁵ De siste 40 % eies av ansatte i selskapet.

⁶⁶ Frem til og med august 2021 hadde EM1 Modum solgt [REDACTED] Modum er derfor ikke en reell aktør i dette markedet.

Idet både Partenes tall og offentlig statistikk baserer seg på et skille mellom privatmegling og næringsmegling, er det uansett hensiktsmessig å ta utgangspunkt i et slikt skille. Som beskrevet ovenfor har EM1 Modum i ingen reell virksomhet innen næringsmegling, og dette segmentet vil som nevnt ikke bli beskrevet nærmere i denne meldingen.

I det videre gjøres det rede for Partenes virksomhet innen privatmegling.

6.8.3 Geografisk markedsavgrensning

Markedet for privatmegling kan anses å være lokalt eller regionalt i utstrekning, blant annet fordi dette i stor grad en stedbunden tjeneste hvor lokalkunnskap og lokal merkevare er sentrale konkurransekriterier. I store byer og tettsteder vil dette i stor grad være lokale markeder, idet tilbudet av slike tjenester vil være stort nok til at kundene orienterer seg lokalt. I mer grisgrendte strøk vil imidlertid kunden måtte orientere seg over en bredere geografi for å finne et tilstrekkelig tilbud for slike tjenester. Dette taler for at markedet har både lokale og regionale aspekter.

Samtidig har det de siste årene kommet til nettbaserte løsninger som lar selgeren ta en større del av de fysiske sidene ved salget, herunder avholdelse av visninger, mens hvor de digitale aktørene bistår ved budrunden, inngåelse av kjøpekontrakt, registrering av skjøte med videre. Dette innebærer at den lokale tilstedeværelsen ikke lenger er like nødvendig for å kunne tilby typiske meglertjenester for salg av bolig, og at markedet dermed kan tenkes å være nasjonalt.

Partene er av den oppfatning at det i denne saken ikke er nødvendig å ta endelig stilling til den geografiske avgrensningen av det relevante geografiske markedet. Dersom markedet avgrenses for de tidligere fylkene vil det, som for flere av de andre typene tjenester, først og fremst være overlapp mellom Partenes virksomheter i tidligere Buskerud, men også noe i henholdsvis Vestfold og Telemark. I alle disse områdene er det et betydelig innslag av andre aktører.

Partene antar at det for denne meldingens vedkommende vil være tilstrekkelig å gi informasjon basert på de tidligere fylkene Buskerud, Vestfold og Telemark.

6.8.4 Partenes virksomhet

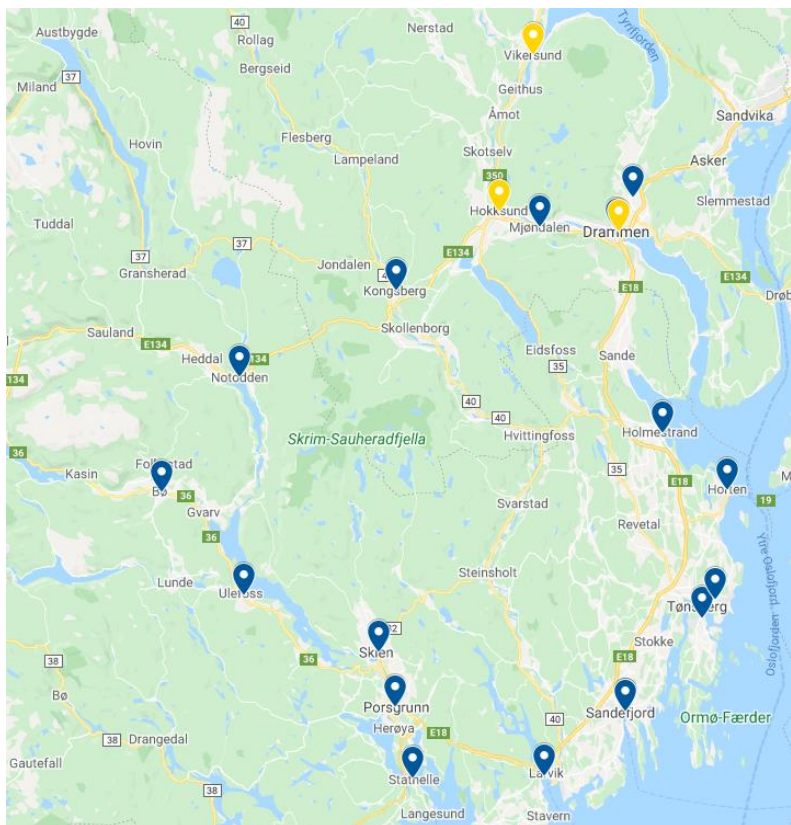
6.8.4.1 Oversikt over Partenes kontorer

Som beskrevet ovenfor, har EM1 Sørøst 14 kontorer med til sammen over 80 ansatte fordelt på de største byene i Buskerud, Telemark og Vestfold: Drammen, Lier, Mjøndalen, Kongsberg, Larvik, Sandefjord, Horten, Holmestrand, Porsgrunn, Skien, Bamble, Ulefoss, Bø og Notodden. Z Eiendom har 2 kontorer med til sammen 17 ansatte i Tønsberg og på Nøtterøy.

EM1 Modum har tre kontorer med til sammen rundt 30 ansatte fordelt på tre av de største byene i sitt markedsområde: Øvre Eiker, Modum og Drammen.

Bilde 2 Kart over Partenes eiendomsmeglerkontorer⁶⁷

⁶⁷ Blå: EM1 Sørøst og Z Eiendom. Gul: EM1 Modum.

Som kartet viser, er det Partenes kontorer i de sentrale områdene Drammen/Mjøndalen/Hokksund i Buskerud som ligger nærmest hverandre.

Tabell 8 Kjøreavstander mellom Partenes kontorer (km)

Sørøst\Modum	Vikersund	Hokksund	Drammen
Kongsberg	48,2	24,1	42,3
Mjøndalen	30,3	7,1	12,3
Drammen	41,1	18,4	0,5
Lier	48,3	27,4	6,9

Som kartet og tabellen viser er det kortest mellom Partenes kontorer i de sentrale områdene rundt Drammen/Mjøndalen/Hokksund, hvor det må antas at de geografiske markedene er snevrere enn i mer gravgrendte strøk, og hvor kundene i større grad enn i gravgrendte strøk orienterer seg i byen de bor i fremfor i noen av nabobyene. Her er det også flere store konkurrenter til stede, herunder særlig DNB, som er Norges største eiendomsmeidler. I Drammen har også andre store aktører som Eie, Nordvik og Krogsveen kontorer.

6.8.4.2 Telemark

Basert på tall fra SSB anslår Partene at det ble omsatt ca. 7 000 private eiendommer i Telemark i 2020.⁶⁸

EM1 Sørøst og Z Eiendom omsatte til sammen [REDACTED] eiendommer i Telemark i 2020. Dette utgjør en markedsandel på ca. [REDACTED].

EM1 Modum omsatte [REDACTED] eiendommer i Telemark i 2020.

Dette viser at EM1 Modum ikke er en reell aktør eller konkurrent innen salg av bolig i Telemark. Partene er derfor av den oppfatning at det ikke foreligger noen reell overlapp i Telemark. Transaksjonen vil uansett ikke i betydelig grad hindre effektiv konkurranse i dette markedet.

6.8.4.3 Buskerud

Basert på tall fra SSB anslår Partene at det ble omsatt ca. 12 600 private eiendommer i Buskerud i 2020.⁶⁹

EM1 Sørøst og Z Eiendom omsatte til sammen [REDACTED] eiendommer i Telemark i 2020. Dette utgjør en markedsandel på ca. [REDACTED].

EM1 Modum omsatte [REDACTED] eiendommer i Buskerud i 2020. Dette utgjør en markedsandel på under [REDACTED].

Partene har altså en samlet markedsandel på ca. [REDACTED] og må med det anses å utgjøre en liten aktør i et marked med betydelige konkurrenter, herunder særlig DNB, som er til stede flere steder i Buskerud.

Transaksjonen vil dermed ikke i betydelig grad hindre effektiv konkurranse i dette markedet.

6.8.4.4 Vestfold

Basert på tall fra SSB anslår Partene at det ble omsatt ca. 8 700 private eiendommer i Vestfold i 2020.⁷⁰

EM1 Sørøst og Z Eiendom omsatte til sammen [REDACTED] eiendommer i Telemark i 2020. Dette utgjør en markedsandel på ca. [REDACTED].

EM1 Modum omsatte til [REDACTED] eiendommer i Vestfold i 2020. Dette utgjør en markedsandel på [REDACTED].

Dette viser at EM1 Modum i svært liten grad er til stede i Vestfold, og at inkrementet ved Transaksjonen er ubetydelig. Transaksjonen vil ikke i betydelig grad hindre effektiv konkurranse i dette området.

6.8.5 Ingen betydelig konkurransebegrensning

Som beskrivelsen ovenfor viser, er Partenes virksomheter i stor grad geografisk komplementære, og i Buskerud, hvor inkrementet ved Transaksjonen er størst, har Partene en samlet markedsandel på under [REDACTED].

⁶⁸ Tallene for Vestfold og Telemark i 2020 er basert på forholdet mellom antall solgte boliger i henholdsvis Vestfold og Telemark i 2019. Kilde: SSB tabell 08949:

<https://www.ssb.no/statbank/table/08949/tableViewLayout1/>

⁶⁹ Beregnet med utgangspunkt i forholdene mellom salgstall i de ulike fylkene for 2019, samt tall for de nye fylkene for 2020 og 2021. Tall er hentet fra SSB tabell 08949:

<https://www.ssb.no/statbank/table/08949/tableViewLayout1/>

⁷⁰ Beregnet med utgangspunkt i forholdene mellom salgstall i de ulike fylkene for 2019, samt tall for de nye fylkene for 2020 og 2021. Tall er hentet fra SSB tabell 08949:

<https://www.ssb.no/statbank/table/08949/tableViewLayout1/>

I tillegg til at Partene også etter Transaksjonen vil være en liten aktør i Buskerud, er det et sentralt poeng at det er i de sentrale områdene rundt Drammen/Mjøndalen/Hokksund at det er kortest mellom Partenes kontorer. Her er det flere andre betydelige aktører til stede, herunder særlig DNB Eiendom, som er Norges største eiendomsmegler. DNB Eiendom har kontorer i både Lierstranda, Drammen, Mjøndalen og Hokksund. I Drammen har for øvrig andre store aktører som Krogsveen, Aktiv og Nordvik også kontorer, mens Krogsveen i tillegg har kontorer i Hokksund

Med bakgrunn i dette er Partene av den klare oppfatning at Transaksjonen ikke i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse i markedet for eiendomsmegling.

7 KUNDER, KONKURRENTER OG LEVERANDØRER

Av praktiske årsaker er oversikten over Partenes største kunder, konkurrenter og leverandører tatt ut av selve meldingen og lagt inn i **vedlegg 1** og **vedlegg 2** for henholdsvis Sørøst og Modum.

Vedlegg 1 Sørøst - Kunder, konkurrenter og leverandører [konfidensiell]

Vedlegg 2 Modum - Kunder, konkurrenter og leverandører [konfidensiell]

8 ÅRSBERETNING OG ÅRSREGNSKAP

Årsberetninger og årsregnskap er offentlig tilgjengelig på de respektive selskapenes hjemmesider.

9 ANNEN INFORMASJON

Transaksjonen er meldepliktig til Finanstilsynet og Konkurransetilsynet.

Utover å være en del av SpareBank 1-alliansen, er begge Partene medlemmer i Finans Norge og Sparebankforeningen.

10 VILKÅRENE FOR INNGIVELSE AV FORENKLET MELDING ER OPPFYLT

Som beskrevet under kapitler 6 ovenfor er Partenes markedsandeler lave, og under 20 % i alle relevante markeder. Det er ingen vertikale relasjoner mellom Partene, utover minoritetspostene i allianseselskapene i SpareBank 1-samarbeidet, slik disse er beskrevet i kapittel 4.4 ovenfor.

Det kan dermed inngis forenklet melding, jf. forskrift om melding av foretakssammenslutninger mv. § 3 (1) nr. 3 bokstav b.

11 OFFENTLIGHET

Denne meldingen inneholder forretningshemmeligheter, jf. konkurranse-loven § 18 b og forvaltningsloven § 13.

Forretningshemmelighetene er markert i dette dokumentet. Opplysninger markert med de ulike fargene skal unntas fra følgende aktører:

Unntas innsyn fra tredjeparter

Unntas innsyn fra Modum og tredjeparter

Unntas innsyn fra Sørøst og tredjeparter

Unntas innsyn fra begge Parter og tredjeparter

Begrunnelse for unntak fra offentlighet er vedlagt som **vedlegg 3**.

For SpareBank 1 Sørøst-Norge og SpareBank 1 Modum

Advokatfirmaet Selmer AS

Håkon Christoffersen
Håkon Christoffersen

Vedlegg 1 Sørøst - Kunder, konkurrenter og leverandører [konfidensiell]

Vedlegg 2 Modum – Kunder, konkurrenter og leverandører [konfidensiell]

Vedlegg 3 Begrunnelse for unntak fra offentlighet [konfidensiell]